

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZ SZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 426.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 35—3—51.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZASÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETENEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSAGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY

M. KIR. POSTAFŐMÉRŐK

Előzetes Nemzetközi Egyezménytervezet a rádióműsorszóró jogi kérdéseinek szabályozására.

Írta: Dr. HAVAS FERENC m. kir. postaigazgató.

Avant-projet de Convention internationale de la radiodiffusion.

Par le docteur François Havas, directeur des postes r. h.

L'auteur en faisant connaître les efforts et les travaux préparatoires accomplis par le Comité International de la radioélectricité et ses congrès internationaux en faveur de la codification du droit international de la radiodiffusion, il développe le texte du questionnaire à ce sujet, la critique évoquée par ce questionnaire ainsi que le texte de l'avant-projet de Convention internationale de la radiodiffusion, établi par le 6-e congrès juridique international de la radioélectricité de Bruxelles.

A Magyar Posta olvasói a múltban megjelent cikkekből tudomást szereztek arról, hogy 1922-ben Párizsban megalakult a rádió nemzetközi (jogi) bizottsága (Comité International de la radioélectricité), amely a rádió, de első sorban a rádióműsorszóró (szórakoztató rádió) szolgálat által felvetett jogi kérdések tanulmányozásával és nemzetközi szabályozásra való előkészítésével foglalkozott s a megalakulása óta megtartott 5 nemzetközi értekezletén, úgyszintén a párizsi vezértitkársága által kiadott szaklapjában, a „Revue Internationale de la Radioélectricité“-ben is ennek a nagy célnak a szolgálatába szegődött.

A nemzetközi bizottság kezdeményezésére a bizottságba belépett egyes országokban megalakultak a rádió nemzeti bizottságai is, amelyek az illető ország határai közt fejtettek ki többé-kevésbé hasonló működést.

A rádiójog fejlődésének ebben a 13 éves korszakában a magyar postaigazgatás is belépett a rádió nemzetközi (jogi) bizottságának

tagjai sorába, Magyarországon pedig dr. Sipeki Balás Károly egyetemi tanár elnöklete alatt megalakult a rádió magyar nemzeti bizottsága.

Mind a rádió nemzetközi (jogi) bizottsága, mind az egyes országokban működő nemzeti bizottságok nem hivatalos alakulatok, hanem magánszervezetek, amelyeknek működésére azonban a legtöbb államban a rádió hivatalos központi szervei mégis több-kevesebb befolyást gyakorolnak, illetőleg abban szerepet vállalnak.

A rádió nemzetközi bizottsága már megalakulása óta foglalkozik azzal a tervvel, hogy a rádióműsorszóró nemzetközi működésének jogi szabályait nemzetközi egyezmény keretébe foglalja. Ezzel ugyanolyan szolgálatot kíván tenni a rádióműsorszóró fejlődésének, mint amelyet a Távközlés Nemzetközi Egyezményének és a rádió szolgálati szabályzatoknak megalkotásával a távközlés nemzetközi egyesületébe tömörült kormányok tettek s mint amelyet a rádió nemzetközi műszaki tanácsadó bizottsága (C. C. I. R.) az általa hozott ajánlásokkal végzett.

E terv megvalósulása a nemzetközi bizottság által 1934-ben Varşóban tartott értekezletén öltött komoly alakot, ahol a bizottság elhatározta, hogy a rádióműsorszóró jogi szabályzatának nemzetközi egyezmény-tervezetét elkészítteti s azt tárgyalásra az 1935. évi július havára Brüsszelbe összehívandó értekezlet elé terjeszti. A bizottság párizsi vezértitkársága ennek a megbízatásnak meg is felelt s a rádió-jogi kérdésekkel foglalkozó szakférfiak és szervezetek bevonásával az egyezménytervezet kidolgozásának megkönnyítése érdekében rendszerbe foglalta azokat a jogi kérdéseket, amelyeknek nemzetközi szabályozását szükségesnek vélte. Az így kidolgozott ú. n. kérdőívet (questionnaire) véleményezés végett először az egyes országokban működő nemzeti bizottságoknak küldötte meg, majd azt a beérkezett véleményekkel együtt állásfoglalás és határozás végett az 1935. évi brüsszeli értekezlet elé terjesztette.

Az egyezménytervezet anyagát tárgyaló kérdőíven szereplő kérdések egy része nemzetközi jogi, másik része magánjogi vonatkozású. Mivel a nemzetközi jogi vonatkozású kérdések egy része erősen érinti az államok felségjogát és biztonságát, a magánjogi vonatkozású kérdések pedig egyrészt az egyes országok már meglévő magánjogi vonatkozású jogszabályait érintik, másrészt a rádióműsorszóró szolgálat erősen fejlődő jellege folytán egyöntetű nemzetközi szabályozásra ezidőszerint még nem látszanak alkalmasoknak, a kérdőívben foglaltak mind a szakirodalomban, mind a rádióműsorszóró már meglévő nemzetközi szervezeteinél nagy feltűnést keltettek s általános vita központjába kerültek.

Az anyag kényessége annyira nyilvánvaló volt, hogy a rádió nemzetközi bizottsága által véleményezésre szétküldött kérdőívre az egyes országokban működő nemzeti bizottságok közül csak az olasz, az osztrák és a lengyel bizottságok bocsátkoztak annak véleményes tárgyalásába. A rádióműsorszóró nemzetközi bizottsága az U. I. R., amelynek nemzetközi irodája Genfben működik, az egyezménytervezettel szemben szintén aggályokat táplált s ugyancsak erősen bírálta a Journal des Télécommunications-ban a Távközlés Nemzetközi Egyesületének berni irodája is.

Ilyen körülmények közt talán nem lesz érdektelen, ha az egyezménytervezetnek ezt az anyagát, valamint az egyes pontokra vonatkozólag elhangzott bírálatot és véleményeket lapunk olvasóival is megismertetem. Egyúttal megismertetem azt az egyezménytervezetet is, amelyet a nemzetközi bizottság 1935. évi brüsszeli értekezlete végül is azzal az elgondolással fogadott el, hogy most már a rádióműsorszóró terén érdekelt kormányok dolga arról határozni, kívánna-e ilyen nemzetközi egyezményt alkotni és ahhoz csatlakozni vagy sem?

A rádióműsorszóró nemzetközi szabályzatára vonatkozó Egyezmény előzetes tervezetének kidolgozását tárgyaló kérdőíven felvetett jogi kérdések a következők voltak:

Bevezető kérdések.

1. Kérdés. Szükséges-e külön nemzetközi Egyezménybe foglalni a rádióműsorszóró jogi szabályzatát?

2. Kérdés. A rádióműsorszóró nemzetközi szabályzatába bele kell-e foglalni a közjogi és magánjogi vonatkozású kérdések összességét?

E két kérdésre a véleményt nyilvánító három nemzeti bizottság igenlő választ adott; Olaszország bizottsága azonban kifejezésre juttatta azt a véleményét, hogy a magánjogi vonatkozású kérdések még nem látszanak eléggé éretteknek a nemzetközi szabályozásra.

A többi bíráló általában megegyezett annak megállapításában, hogy a rádióműsorszóró szolgálattal kapcsolatos jogi szabályok legnagyobb része az egyes államok magánjogának része, azok tehát az egyes országok szerint különbözőek. Különösen eltérőek egymástól az európai és az amerikai jogszabályok, mert a rádióműsorszóró egészen más szerepet tölt be Európában és mást Amerikában. Európában inkább oktató, nevelő és műveltségterjesztő, esetleg egyes államokban politikai feladatokat tölt be, míg Amerikában az üzleti alapon nyugvó hirdető-tevékenységen van a fősúly.

Arra is figyelemmel kell lenni, hogy a távközlésnek, amelybe a rádió is tartozik, már meg van a maga nemzetközi Egyezménye (Madrid 1932.) s az ahhoz csatolt két rádió szolgálati szabályzat éppen a rádióközlekedési üzemekre vonatkozik. Magában az Egyezményben ugyan a rádióműsorszóró jogi kérdéseiről még alig van szó, ezek azonban onnan éppen azért maradtak ki, mert a kérdéseknek nemzetközi Egyezmény keretében való szabályozása alkalmatlannak, illetőleg korainak találtatott. A nemzetközi távközlés-egyezményhez tartozó két rádiószolgálati szabályzat azonban már a rádióműsorszóró szolgálattal foglalkozik, a frekvencia elosztási táblázatban pedig megvannak állapítva a rádióműsorszóró szolgálat által igénybevehető frekvenciamezők, ami a hullámok szabad terjedésének biztosítását szolgálja. A rádióműsorszóró számára így kijelölt frekvenciamezőknek az egyes világrészek rádióműsorszóró szolgálatai közt való részletes felosztását az érdekelt államok külön egyezmény keretében igyekeztek rendezni. Így született meg az európai világrész számára az 1933. évi luzerni egyezmény (Convention européenne de radiodiffusion), amelyet a legtöbb európai állam (8 kivételével) elfogadott.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy a rádióműsorszóró szolgálattal

kapcsolatos műszaki, műsor és jogi kérdéseknek közös nevezőre való hozására irányuló igyekezet hozta létre a rádióműsorszóró társaságok nemzetközi egyesületét, az ú. n. U. I. R.-t. Az egyesület jogi bizottsága már szintén foglalkozott azokkal a jogi kérdésekkel, amelyek most a Rádió Nemzetközi (jogi) Bizottsága az általa tervezett egyezménybe felvételni kíván.

Alapvető kérdések.

A) Vállalt kötelezettségek.

Nemzetközi-jogi vonatkozásúak.

3. Kérdés. Szükség van-e oly cikkekre, amelyben az államok köteleznék magukat oly fontos hírek szórásának biztosítására vagy ajánlására, amelyek a nemzetközi szervezésre és a nemzetközi életre vonatkoznak?

Pld. A nemzetek szövetségének és főleg a nemzetközi munkaügyi hivatalnak a közleményei, a nemzetközi állandó bíróság határozatai.

4. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az összes államok köteleznék magukat, hogy szórni fogják, illetőleg közvetítik (ismét leadják) azokat a híreket, amelyek az egyén szempontjából az emberiség összességét érdeklik?

Pld. Szerencsétlenségekre vonatkozó híreket (vasúti balesetek, hajótörések, földrengés stb.).

Az olasz bizottság a 3. kérdésben foglaltakra vonatkozólag csak ajánlani óhajtaná az államoknak az ilyen közérdekű híreknek a szórását, míg az osztrák nemzeti bizottság igennel válaszol a feltett két kérdésre; a lengyel azonban nehézségeket lát az ilyen kötelezettség vállalásában.

A távolabb állók véleménye szerint felesleges ilyen kötelezettségeket nemzetközi egyezmény keretében az államoknak vállalniok, mert azok minden körülmény közt való betartását az államoknak nehéz biztosítaniok. Azért nincs erre szükség, mert a rádiótársaságok a közérdekű híreket saját érdekükben lehetőleg úgy is közlik hallgatóikkal. A hírkiválasztást tehát legjobb rájukbizni.

5. Kérdés. Van-e szükség olyan cikkekre, amelyben az államok elismernék minden egyénnek a rádióműsorszóró leadások vételére való jogát?

Erre a kérdésre az osztrák nemzeti bizottság nem adott választ, az olasz bizottság egyszerűen igennel felelt, a lengyel pedig abból az alapelvből kiindulva, hogy a levegő „res communis omnium“ vagyis mindenkinek a közös dolga, e jogot megállapítja s hozzáfűzi, hogy minden erre vonatkozó korlátozás a gyakorlatban úgy is megvalósíthatatlan.

A jóindulatú más bírálók megállapították, hogy az ez ügyben való állásfoglalás az illető államok belügye s minden államra magára tartozik, hogy állampolgáraival vagy területének lakosaival szemben e téren miként kíván eljárni. Hogy ez a megállapítás mennyire helyt-

álló, azt nálunk is tapasztalhatjuk, mert pl. a magyar rádiórendelet 21. §-a kimondja, hogy kiskorúak és gondnokság alatt állók csak törvényes képviselőjük beleegyezésével kaphatnak vételre alkalmas készülék berendezésére engedélyt, külföldi honosok pedig csak akkor, ha államuk a viszonzosság elvénél fogva ugyanígy jár el a magyar honosokkal szemben. Tudjuk továbbá, hogy a vevőberendezések engedélykiratainak kiadásánál a legtöbb államban a politikai megbízhatóságra is figyelemmel vannak. Nyilvánvaló tehát, hogy ilyen irányú kötelezettségvállalás az állami szuverénitás szempontjából a gyakorlatban esetleg kényes helyzeteket teremthet s ezért óvatosságra int.

6. Kérdés. Kell-e olyan cikk, amelyben az államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem fogják egymás leadásait szándékosan zavarni és a hullámok szabad terjedését biztosítják?

A lengyel bizottság igennel felelt e kérdésre. Az olasz bizottság az igent ahhoz a feltételhez köti, hogy a leadások nem zavarják meg a közrendet. Az osztrák bizottságnak ellenben már aggályai vannak s úgy véli, hogy ilyen kötelezettséget az államok nem vállalhatnak, mert elsőrangú érdeke fűződik minden államnak ahhoz, hogy megakadályozhassa az oly leadások vételét, amelyek reá nézve veszélyesek.

A más oldalról is nyilvánított aggályok jogossá teszik azt a megállapítást, hogy az ilyen kötelezettség vállalása napjainkban, amikor a bolsevik propaganda annyira éber és tevékeny, a legtöbb, saját érdekeire csak valamit is adó állam részéről komolyan megfontolandó. Az államok érdekeit természetesen más természetű leadások is sérthetik, amelyek szabad vételének biztosítása az államérdek szempontjából szintén nem kívánatos.

Különböen meg lehet állapítani, hogy a hullámok szabad terjedésének biztosítása erősen érinti az állami szuverénitást s az egyes államok érdekeinek kölcsönös biztosítása a gyakorlatban csak önkéntes megállapodások útján lehetséges. Az ilyen megállapodásnak bizonyos szolgálatokra és bizonyos területekre kell korlátozódnia. A madridi általános rádió szolgálati szabályzathoz csatolt frekvencia elosztási táblázat ezt a célt szolgálja akkor, amidőn a rendelkezésre álló frekvenciákat (hullámokat) az egyes rádiószolgálatok közt felosztja. Ezt a célt szolgálta az 1933. évi luzerni értekezlet által elfogadott európai rádióműsorszóró hullámelosztási tervezet is, amelyet azonban 8 európai állam s köztük Magyarország sem fogadtak el, mert életbevágó érdekeikre nem volt eléggé figyelemmel. A gyakorlat tehát azt mutatja, hogy a hullámok szabad terjedésének biztosítása terén még bizonyos korlátolt terület határain belül is nehéz a megegyezés, mert a rendelkezésre álló frekvenciák (hullámok) száma nem korlátlan, a hullámokat igénylő szolgálatok pedig erősen szaporodnak.

Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy azáltal, hogy a madridi rádiószolgálati szabályzat a frekvenciáknak az egyes szolgálati ágak közötti szétosztását, a luzerni értekezlet pedig az európai rádióműsorszóró frekvenciahasználatát rendezte, a rádióműsorszóró nemzetközi egyesülete (U. I. R.) által fenntartott brüsszeli ellenőrző központ pedig a rádió műsorszóró állomások műszaki ellenőrzését végzi, a légűr szabadságának, illetőleg a légürt igénybevevő rádióelektromos szol-

gálatok működési rendjének biztosítása terén a lehetőség határain belül már sok történt.

7. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy területükön csak a gyakorlat által igazolt legjobb feltételek szerint létesített állomásokat fognak fenntartani, illetőleg megtűrni?

Erre a kérdésre az olasz nemzeti bizottság igennel felel, de megjegyzi, hogy ilyen követelményt tulajdonképpen az összes rádió szolgálatoknál fel kellene állítani s erre vonatkozó határozatok az általános rádió szolgálati szabályzatban illetőleg a luzerni egyezményben már vannak is.

Az osztrák nemzeti bizottság kétségbe vonja azt, hogy az államok hajlandók lesznek ilyen kötelezettség vállalására, mert betartása súlyos anyagi terhet jelentene az államok számára.

A lengyel bizottság a rádióműsorszóró jó működése érdekében állónak találja ezt a határozatot.

Tárgyilagosan mérlegelve a helyzetet meg kell állapítani, hogy ez a kérdés tulajdonképpen nem jogi, hanem műszaki kérdés, s így nincs is helye ebben az egyezményben. Az is kétségtelen, hogy e kötelezettség vállalása a műszaki tudományok és fejlődés rohamos előretörése mellett, súlyos pénzügyi terhet jelenthet az érdekelt államok számára. Annak a mindenkori elbírálása is nehéz, hogy melyek azok a gyakorlat által igazolt legjobb feltételek, amelyekhez alkalmazkodni kell?

8. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az államok kölcsönösen elismerik egymás jogát idegen országokban lévő hallgatók számára szóló különleges leadások terjesztésére?

Pld. Külföldön lévő nemzetiségek címére szóló közlemények és hírek, népszerűsítési közlemények (gazdasági, szociális, politikai, vallási) hírszolgálati (kereskedelmi, idegenforgalmi).

Az osztrák nemzeti bizottság szerint az ilyen határozat az állami szuverénitás korlátozását jelenti, amit az államok nem ismerhetnek el. A lengyel bizottság az ilyen határozat elfogadása esetén politikai és vallási viszálykodások bekövetkezésétől tart, amelyek a jó nemzetközi egyetértésnek csak árthatnak. Ezért e határozatnak az egyezménybe való felvételét ellenzi. Az olasz bizottság igennel válaszolt.

A magunk részéről azt hisszük, hogy az osztrák és lengyel bizottságok által nyilvánított vélemény nagyon is helytálló s a kifejezett aggályok a gyakorlatban jogosultak is.

9. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem fogják szórni, illetőleg megtiltják a szórását oly közleményeknek, amelyek a nemzetközi egyetértés vagy békés viszonyuk fenntartásának ártalmára lehetnek:

1. A leadó ország lakosságának szóló közleményeket, amelyek őket egy más országgal való háborúra vagy kormányának gyűlöletére vagy megvetésére izgatják.

2. Valamely más ország lakosságának szóló közleményeket, amelyek őket a saját kormányuk ellen való törvényellenes cselekedetekre izgatják.

Az olasz, az osztrák és a lengyel nemzeti bizottságok egyaránt megegyeznek abban, hogy ilyen határozat kívánatos volna. A más ol-

dairól elhangzott bírálatok is ezt a véleményt vallják, hangsúlyozzák azonban azt is, hogy a rádióműsorszóró útján történt idegen államok ellen intézett támadások, más országok intézményeinek bírálata stb., nemzetközi politikába vágó kérdések, amelyek a nemzetek szövetségének ügykörébe is belevágnak s amelyeknek általános érvényű szabályozása ezidőszerint alig látszik lehetségesnek. Még az egymást e tekintetben kölcsönösen jól megértő szomszédos államok közti helyi megállapodások látszanak a legcélravezetőbbeknek, amelyeket egyes államok már kötöttek is.

Közérdekű magánjogi vonatkozásúak.

10. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az államok köteleznék magukat saját területükön oly rendelkezések hozására és alkalmazására, amelyek előírják, hogy a rádióhullámok leadásának vagy vételének zavarására alkalmas villamos berendezéseket a megfelelő védőalkatrészekkel kell felszerelni?

A három nemzeti bizottság e cikket kívánatosnak tartja, az osztrák bizottság azonban e kötelezettségnek nemzetközi alapon való megállapítását a gyakorlatban megvalósíthatatlannak látja, mert ez belföldi ügy.

Az osztrák vélemény kétségen kívül helytálló s általában meg lehet állapítani, hogy a legtöbb állam már hozott is erre vonatkozó rendelkezéseket. Magyarországon is az ú. n. zavarrendeletben történt erre vonatkozólag már intézkedés. E kérdéssel különben már a Rádió Nemzetközi Műszaki Tanácsadó Bizottsága (C. C. I. R.) is foglalkozik, ami ugyancsak e kérdés időszerűségét igazolja.

11. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az államok köteleznék magukat oly rendőri intézkedések tételére, amelyek megelőznék vagy megakadályoznák hamis híreknek vagy hamis és csalárd vészfelhívásoknak rádión való szórását?

Az ilyen cikk szükségességét mind a három nemzeti bizottság, mind a többi bíráló elismerik. Megjegyzendő mindazonáltal, hogy a hamis és csalárd vészjeleknek rádióúton való leadásának megakadályozására az államok már a Távközlés Nemzetközi Egyezményének 37. cikkében kötelezettséget vállaltak, vagyis e kérdést e szerint már akár szabályozottnak is vehetjük.

12. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amelyben az államok oly törvényes intézkedések hozatalára köteleznék magukat, amelyek a rádióműsorszóró útján történő nyilvános sértést és ócsárlást megakadályozzák?

Az olasz nemzeti bizottság röviden igennel felel e kérdésre. Az osztrák bizottság nem tartja e kérdést nemzetközi szabályozásra alkalmasnak, mert szerinte minden sértettnek magánügye, hogy a sértésért saját országának törvényei által biztosított jogvédelmet, illetőleg az elégtételt magának megszerezze. A lengyel bizottság a kérdést nem találja eléggé világosnak s így nem tud rá válaszolni.

Általában megállapítást nyert, hogy e téren a gyakorlatban alig vannak bajok, mert a rádióműsorszóró társaságok, amelyek az államkormányok ellenőrzése mellett fejtik ki működésüket, ilyen nyilván-

nos sértést és ócsárlást tartalmazó közleményeket úgy sem szoktak leadni.

Magánjogi vonatkozásúak.

13. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amely a szerzők jogait a berni Egyezménynek megfelelően biztosítja?

A három nemzeti bizottság egyhangú véleménye az, hogy a berni Egyezmény e téren már a szükséges határozatokat meghozta.

Tény azonban, hogy a rádióműsorszározó működésével kapcsolatban felmerülő jogi kérdések közt a gyakorlatban a legnagyobb szerepet a szerzői jog kérdése játssza. A szerzői jogot a legtöbb államban már törvényes határozatok biztosítják, vagyis az az illető állam magánjogának már élő része. Nemzetközi viszonylatban a szerzők jogát az 1886. évi berni nemzetközi szerzői jogi Egyezmény védi, amelyhez Magyarország is csatlakozott, s amelyet az 1908-ban Berlinben a rádióműsorszározó szolgálatra is vonatkozó pótcikk az ú. n. 11. b) cikkel egészítettek ki, amely a következőket mondja:

„11. b) cikk. 1. Az irodalmi és művészi munkák szerzőinek kizárólagos joguk van arra, hogy munkáiknak a közönséggel rádióműsorszározó útján való közlésére felhatalmazást adjanak.

2. Az egyesületbe tartozó országok nemzeti törvényhozására hárul a feladat, hogy az előbbi pontban említett jog gyakorlásának feltételeit megállapítsák, e feltételek azonban csak annak az államnak a területére érvényesek, amely azokat megállapította. Azok sohasem sérthetik sem a szerző erkölcsi jogát, sem a szerzőnek azt a jogát, hogy barátságos megállapodás hiányában, az illetékes hatóság által megállapított megfelelő ellenszolgáltatását megkaphassa.“

Különben is a szerzői jogot védő berni és berlini nemzetközi egyezmények eredményeként külön nemzetközi egyesület alakult a szerzői jog védelmére, amely Bernben külön nemzetközi irodát is tart fenn.

E határozatok eredményeként az egyes országokban az érdekelt rádióműsorszározó társaságok s a szerzők jogát védő illetékes hatóságok megállapodásokat kötöttek arra nézve, hogy a rádióműsorszározó társaságok által a szerzők jutalmazására fizetett összegeket ezek közt milyen kulcs szerint osszák szét. Magyarországon ez szintén így történik.

A rádióműsorszározó szolgálat által érintett szerzői jog kérdését nemzetközi szempontból és az általános alapelvek szerinti szabályozás szempontjából tehát megoldottnak lehet tekinteni. Az egyes országok különleges viszonyaihoz simuló részletkérdések szabályozása mindamellett még erős forrásban van s a bírói gyakorlat az egyes államokban még csak most van kialakulóban. Éppen ezért e téren egy bizonyos egyöntetűségnek az elérése a rádióműsorszározó szolgálat erősen fejlődő irányzatára való tekintettel, bizonyára még sokáig fog magára várni, amelyet siettetni nem lehet, de nem is célszerű.

14. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amely a művészeknek és művészi művek előadóinak jogait biztosítja?

E kérdésre nézve általános volt az a vélemény, hogy az ezidőszert még annyira erős fejlődésben van, hogy nemzetközi szabá-

lyozásra nem alkalmas. Különben is a művészek és művészi előadók jogainak védelméről nemcsak a rádióműsorszórással kapcsolatban, hanem más téren is gondoskodni kell, a rádió ügyét tehát az egész-
ből kiszakítani nem volna ajánlatos.

15. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amely a leadónak a leadás tartalmához való jogát biztosítja? (Kereskedelmi és ipari tulajdon-
jog).

A három nemzeti bizottság a kereskedelmi és ipari tulajdon-
jog védelmét a rádióműsorszórási leadásokkal kapcsolatban is kíván-
atosnak tartja, de úgy véli, hogy az erre vonatkozó szabályozást
nem lehet csak a rádióra korlátozni. A lengyel vélemény szerint e
kérdés az ipari tulajdonra már védő párizsi egyezmény keretébe tar-
tozik.

Kétségtelen, hogy a szerzői jog után a második legfontosabb ma-
gánjogi kérdés, amely a rádióműsorszórási leadásokkal kapcsolatban
felvetődik, a kereskedelmi és ipari tulajdonjogok kérdése, amely
annak a biztosítását célozza, hogy a rádióleadás üzleti célból való
felhasználása csak a leadó engedélyével történhessen meg. E téren
kétféle felhasználási lehetőséget mutat a gyakorlat:

a) a leadásnak más rádióműsorszórási társaság vagy műsorszét-
osztó vállalkozás által való felhasználását;

b) a leadott híryanagnak újságok vagy oly szervezetek által való
felhasználását, amelyek ezek átvételéért már nem fizetnek.

A műsoroknak más rádióműsorszórási társaságok által való átvé-
telének és egyidejű leadásának kérdését az U. I. R. a rádióátvitel
(műsorcsere) rendezésével már megoldotta, a C. C. I. F. pedig a köz-
vetítésnél igénybevetett távbeszélő áramkörök használatáért számí-
tandó díjak megállapításával rendezte.

Ami a műsorszétosztó szolgálatot illeti, ennek nemzetközi szem-
pontból alig van jelentősége, mert ezek a műsorszétosztó társaságok
csak egy ország határában belül működnek. Az erre vonatkozó jog-
szabályalkotás tehát belföldi jellegű.

Ami a leadott híryanagnak újságok vagy más szervek által való
felhasználását illeti, e téren már nemzetközi lehetőségek mutatko-
znak s ha a belföldi jogszabályalkotás, amely most van kialakulóban,
bizonyos haladást tesz, akkor a nemzetközi alapon való rendezésre
idővel meg lesz az alap.

16. Kérdés. Van-e szükség oly cikkekre, amely a szerzők, valamint
az előadó művészek jogait a vétel nyilvános üzemben való lebonyo-
lításának esetén biztosítja?

E kérdés rendezését a véleményadók általában a szerző jogot
védő berni egyezmény keretébe tartozónak tekintik.

B) Megtorlás és illetékesség.

17. Kérdés. Nem volna-e szükség a hozandó belföldi törvényes
határozatok szempontjából az Egyezménybe oly cikket beiktatni,
amely rádióműsorszórási leadás által valamely ügybe belekevert vagy
abban ócsárolt személyeknek megadná azt a jogot, hogy az állítások
helyreigazítását ingyen és a rádió útján megkívánhassák? (Válasz-
jog.)

A három nemzeti bizottság erre igenlő választ ad, az osztrák nemzeti bizottság azonban azt hiszi, hogy e kérdés nemzetközi szabályozásra nem alkalmas. A lengyel bizottság viszont hozzáfűzi, hogy e kérdést ugyanugy kellene szabályozni, mint a sajtó útján elkövetett hasonló esetekben.

A lengyel nemzeti bizottságnak e tekintetben kétségen kívül igaza van. Magyarországon eziránt már történt gondoskodás, mert a válszjog gyakorlásának megengedésére a rádiótársaságot az engedélyokirat kötelezi.

18. Kérdés. Amikor az egyes, a jelen Egyezmény által érdekelt törvényhozásokra bizzuk a határozataik megsértése esetén belföldi bíróságaik által kirovandó büntetések megállapítását, nem kellene-e az Egyezménybe oly cikket beiktatni, amely kizárólagos vagy párhuzamos területi illetékességet állapít meg:

1. a rádióleadás helyének bírósága számára;
2. vagy a távbeszélő leadás helyének bírósága számára (pld. rádiótelefonhírmondó közlés esetén);
3. a vétel helyének bírósága számára?

Az olasz bizottság e kérdésre igennel felel. Az osztrák bizottság a bírói illetékesség kérdésének szabályozását nemzetközi alapon nem tartja lehetségesnek. A lengyel bizottság a rádióműsorszóró leadások esetében a kettős (adó és vevő helyre illetékes bíróságok) illetékességét, rádiótelefonikus leadások esetén pedig az adó mikrofon helyére illetékes bíróságot kívánná illetékesnek tekinteni. A szakirodalom általában az osztrák bizottság álláspontjára helyezkedik.

19. Kérdés. A fenti határozatok alkalmazásával kapcsolatban és tekintettel arra a nagy nehézségre, amellyel az ártó leadásoknak a vételkor való feljegyzése jár, nem kellene-e oly határozatot beiktatni, amely a bizonyítás kötelezettségét visszahárítja s arra kötelezi az adóállomásokat, hogy leadott hireikről, beszédjeikről és közleményeikről pontos és teljes jegyzéket vezessenek?

Az olasz nemzeti bizottság ezt csak ajánlás alakjában kívánná kimondani, az osztrák bizottság pedig, bár kívánatosnak tartaná az ilyen előjegyzések vezetését, a munka gyakorlati kivihetőségét kétségbevonja. A gyakorlati kivihetőséget a lengyel bizottság szintén tagadja.

A távolabbállók bírálata ezt a kérdést sem kívánná nemzetközi alapon rendezni, hanem az érdekelt államok belső szabályalkotására hagyná, mert a legtöbb rádióműsorszóró társaságot erre az államok már úgy is kötelezik. Így van ez tényleg Magyarországon is, ahol a rádiótársaság, a sajtótörvény rendelkezéseinek megfelelően, a rádión leadott híreket legalább egy évig megőrizni köteles.

C) Nemzetközi szervezet.

20. Kérdés. Nem állana-e a rádióműsorszóró nemzetközi Egyezményét aláíró államoknak jogában, hogy nemzetközi irodával ellátott igazgatási Egyesületet bízzanak meg a rádióműsorszóró jogszabályaira vonatkozó bármilyen természetű közlések összegyűjtésére, rendezésére és közzétételére?

21. Kérdés. Az aláíró államoknak nem állana-e érdekében egy

vagy két szervet létesíteni (rádióműsorszóró nemzetközi egyesületét vagy értekezletét, a jogi szakértők nemzetközi bizottságát), amelyeknek a rádióműsorszóró jogi kérdéseinek a tanulmányozása volna a feladata s esetleg mint békéltetők vagy békebírák is szerepelhetnének az Egyezmény alkalmazásával vagy magyarázatával kapcsolatban felmerült nézeteltéréseknél?

A három nemzeti bizottság kedvező választ ad e két kérdésre, a többi bírálónál ellenben kifejezésre jut az a vélemény, hogy akkor, amikor a távközlés, illetőleg a rádió szolgálataival kapcsolatban már annyi élő nemzetközi szervünk van (Távközlés Nemzetközi Egyesülete a maga berni irodájával, Rádióműsorszóró Nemzetközi Egyesülete a maga genfi irodájával és a brüsszeli ellenőrző központjával, Táviró, Távbeszélő, Rádió Nemzetközi tanácsadó bizottságai C. C. I. T., C. C. I. F., C. C. I. R. (stb.)), amelyeknek fenntartása úgy is oly tetemes költséggel jár, akkor felesleges még újabb nemzetközi szerveket életrekelteni s még hozzá olyanokat, amelyeknek működése esetleg a meglévő szervek működését zavarhatná.

Kapcsolatos kérdések.

22. Kérdés. Kellene-e gondolni a rendes záradékon kívül (megerősítésre, csatlakozásra vonatkozó rendelkezések) az Egyezmény felülvizsgálásának rendszerére is, nevezetesen pedig az ilyen célból összehívott értekezleteken való szavazási módra is?

23. Kérdés. A tervezett Egyezmény alkalmazása szempontjából nem kellene-e megállapítani a rádióműsorszóró fogalom-meghatározásait is?

E két kérdésre minden oldalról igenlő volt a választ, amint hogy nem is lehetett más, mert ha a tervbevett Egyezmény megszületik, akkor annak életképessége érdekében ilyen rendelkezésekre szükség van, amit különben már más meglévő egyezmények hasonló tárgyú határozatai is bizonyítanak.

Ilyen értelmű bírálatok hangzottak el az 1935. évi július hó 8-án Brüsszelben összeülő nemzetközi rádiójogi értekezlet elé kerülő ügykörrel kapcsolatban. Elfogultság nélkül meg lehet állapítani, hogy ezek a bírálatok általában nem voltak kedvezőek s még azok a körök, illetőleg érdekeltségek is, amelyekről pedig ezekben az ügyekben csak a feltétlen jóakaratot, sőt az elnéző jóakaratot lehetett feltételezni, még azoknak is főleg a magánjogi természetű határozatok tekintetében, valamint azokban, amelyek az állami szuverénitással nehezen egyeztethetők össze, aggályaik voltak.

Ilyen előzmények után tartották meg Brüsszelben a f. é. július hó 8—10. közt a 8-ik nemzetközi rádiójogi értekezletet Gneme Józsefnek, az olasz táviróigazgatás nagynevű képviselőjének elnöklete alatt. Az értekezleten 50 képviselő ült össze, akik legnagyobbbrészt a rádióműsorszóró különböző érdekeltségeit képviselték. Az állami igazgatások közül csak Belgium, Brazília, Olaszország, Japán, Franciaország, Lengyelország és Svájc képviseltették magukat. Magyarország az értekezletre képviselőt nem küldött.

Valószínűleg az elhangzott bírálatok hatása alatt az értekezlet régóta hangoztatott céljától eltérően, nem új rádiójogi nemzetközi

Egyezményt dolgozott ki és fogadott el, hanem csak ú. n. előzetes egyezménytervezetet, amely a maga létevel most már felveti a világ államai előtt a kérdést, kívánnak-e e tervezetnek megfelelően nemzetközi rádiójogi Egyezményt alkotni s azt aláírásukkal, valamint törvényhozásuk szavával megerősíteni, avagy sem?

Szóljon azonban most már minden más magyarázat helyett maga az értekezlet által megalkotott új egyezménytervezet.

A Rádióműsorszóró Nemzetközi Egyezményének előzetes tervezete.

Abban a véleményben, hogy jogosulatlan, s az értekezlet által keresett célokat érintő szemrehányások miatt, rá kell mutatni arra, hogy az 1922-ben alapított rádió nemzetközi bizottsága által kitűzött szabályalkotás célja nem abban áll, hogy az államkormányokat időelőtti s a rádió nemzetközi jogszabályainak alapelveit megállapító egyezmény tárgyalásába belevigye, hanem abban, hogy ezeknek a létkérdést és érdeket jelentő kérdéseknek a jogi megoldását tanulmányozza és előkészítse,

valamint abban a véleményben, hogy az értekezlet munkarendjébe nem a rádióműsorszóró gyakorlati alkalmazásának a megszervezése, hanem igénybevételenek a szabályozása tartozik,

az értekezlet abbéli óhaját nyilvánítja, hogy az államkormányok a rádióműsorszóró nemzetközi jogi szabályzatának megalkotásánál a következő alapelvek által vezettessék magukat:

1. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat, hogy az étheren át, amely szabad, a rádióműsorszóró leadásokat vivő hullámok terjedésére tekintettel lesznek. Arra is kötelezik magukat, hogy egész területükön azok vételét az ebben az egyezményben megállapított feltételek figyelembevétele mellett megengedik.

2. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat, hogy területükön csak oly nyilvános és magán leadóállomásokat fognak megtűrni, amelyek a gyakorlat által szabott legjobb feltételek mellett épültek s amelyeket; a tudományos és műszaki haladás színvonalának megfelelően tartanak fenn.

Azonfelül kötelezik magukat, hogy területükön minden készüléknél, amely a hullámok adását, terjedését vagy vételét zavarni képes, védőalkatrészek alkalmazását fogják előírni.

3. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat, hogy a nemzetközi életet és az emberi élet védelmét érdeklő hírek leadását elő fogják mozdítani.

Kötelezik magukat továbbá arra, hogy külön egyezmények útján s a kölcsönösség alapján területükön az idegen országokban lévő hallgatóknak szánt leadásokat is elő fogják mozdítani.

4. Cikk. A magas szerződő felek területükön megtiltják az oly leadásokat, amelyek:

- a) a nemzetközi jóviszonynak árthatnak és a békét fenyegetik;
- b) idegen államok biztonságát, nevezetesen azok függetlenségét, kormányformáját, azok politikai szervezeteit és hivatalos képviselőit sérthetik;

c) a közrendet zavarhatják vagy a jó erkölcsökre károsak lehetnek.

5. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy megfelelő intézkedésekkel megelőzik vagy megszüntetik: hamis híreknek vagy hamis és csalárd vészjelzéseknek rádióműsorszárművészi útján való leadását.

6. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat, hogy minden rádióműsorszárművészi leadás által érintett természetes vagy erkölcsi személynek (közület, állam stb.) elismerik azt a jogát, hogy a felelős leadótól a helytelen vagy káros állításoknak ugyanolyan úton való díjtalan helyreigazítását követelhesse.

7. Cikk. 1. A magas szerződő felek elismerik az irodalmi és művészi művek szerzőinek kizárólagos jogát ahhoz, hogy engedélyezhessék:

1. műveiknek rádióműsorszárművészi útján való terjesztését,

2. rádióműsorszárművészi útján leadott műveiknek a közönség számára dróton vagy drót nélkül való újabb közlését,

3. rádióműsorszárművészi útján leadott műveiknek a közönséggel hangosanbeszélő vagy ahhoz hasonló módon való közlését.

2. A berni egyesületbe tartozó országok nemzeti törvényhozására fog hárulni a feladat, hogy az előző bekezdésekben megállapított jog gyakorlásának feltételeit megszabják, e feltételeknek azonban csak az azokat megállapító országokra szorosan korlátozott érvénye lesz; azok azonban egy esetben sem lehetnek káros hatással sem a szerző erkölcsi jogára, sem a szerzőt megillető arra a jogra, hogy az illetékes felsőbbség által létesítendő baráti megegyezés hiánya ellenére is megállapított megfelelő ellenszolgáltatást kapjanak.

3. Ellenkező megegyezés hiányában az 1. bekezdés értelmében megadott felhatalmazás nem érinti a rádióműsorszárművészi terjesztett mű lajstromozására vonatkozót, a berni Egyezmény 13. cikke 2. paragrafusában foglalt határozatok fenntartása mellett.

8. Cikk. A magas szerződő felek elismerik a hangfelvételek (phonogrammes) és filmek előállítóinak azt a jogát, hogy azoknak rádióműsorszárművészi útján történő felhasználása esetén különleges díjazást követelhesse, feltéve, hogy ez nem ellenkezik az illető nemzeti törvényekkel.

9. Cikk. A magas szerződő felek elismerik az előadó és végrehajtó művészeknek valamely irodalmi vagy művészi műnek általuk történt előadásának engedélyük nélkül rádióműsorszárművészi útján történt terjesztése esetére a megfelelő kárpótlásra való jogát.

A magas szerződő felek azonkívül elismerik az előadó és végrehajtó művészeknek azt a jogát is, hogy megtiltsák előadásaiknak rádióműsorszárművészi útján való olyan leadását, amely hírnevüket károsan érintheti.

10. Cikk. 1. A magas szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy támogatni fogják hangoknak, képeknek vagy jeleknek a közönség használatára dróton vagy drót nélkül való minden leadását.

2. Ez a támogatás magában foglalja, arra az esetre, ha a leadó erre előzetesen felhatalmazást nem adott, a megtiltását:

a) minden ismételt leadásnak,

- b) minden lajstromozásnak,
- c) minden felhasználásnak, amely ugyanakkor történik, mint az anyaleadás, és amelynek bevételszerzés a célja,
- d) minden felhasználásnak, amely más időben történik, mint az anyaleadás, és amelynek bevételszerzés a célja. Ebben az utóbbi esetben a védelemre való jog húsz évre van korlátozva; e határidő az első leadás időpontjától számítódik.

3. A jelen cikkben nyújtott védelem biztosíthatása céljából, az első leadás leadójának kötelessége ezt a közönség tudomására hozni.

4. Minden újabb leadásnak hivatkozni kell az első leadás kelteire s azonkívül ugyanakkor a leadó nevére is.

11. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy megfelelő intézkedéseket tesznek a tájékoztatók jogának védelmére, tájékoztatásaik tartalmának a rádióműsorszóró útján történő, minden visszaélészerű felhasználása ellen.

12. Cikk. Azoknak a vitáknak a kivételével, amelyek nemzetközi felelősséget vonnak maguk után, a magas szerződő felek kötelezik magukat, hogy mindazokban a vitás esetekben, amelyek a fenti szabályok alkalmazása következtében fognak előadódni, kizárólagos bírói illetékességet állapítanak meg az első leadás vagy az átviteli leadás (retransmission) helyére illetékes bíróságok számára.

13. Cikk. A jelen Egyezmény alkalmazására a magas szerződő felek jogi szakértőkből álló bizottságot alakítanak, azzal a feladattal, hogy az az Egyezmény alkalmazása során szükségessé váló módosításokat tanulmányozza és előkészítse.

14. Cikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy területükön a jelen Egyezménynek, valamint a hozzá tartozó általános szabályzatnak összes határozatait alkalmazni fogják, alkotmányos szerveiknek pedig meghagyják, illetőleg javasolni fogják oly intézkedések megtételét, amelyek a feleket vagy a magántársaságokat e határozatok figyelembevételére szorítják.

Egymásnak kölcsönös segínyt nyújtanak a velük más nemzetek által közölt kihágások kivizsgálásánál s az Egyezmény ellen vétők megbüntetésénél.

Az esetek súlyosságához képest a következő büntetéseket fogják alkalmazni: az engedély felfüggesztését, az engedély végleges visszavonását, a rádióvillamos készülékek elkobzását, pénzbírságot, elzárást, anélkül, hogy ezzel a sértett félnek az okozott kár helyrehozatalára való jogát lerontanák.

15. Cikk. A magas szerződő felek megállapodnak, hogy az Egyezmény magyarázatával vagy alkalmazásával kapcsolatban felmerülő vitákat döntés végett a nemzetközi állandó bíróság elé terjesztik.

Az előzetes egyezmény-tervezetet végigolvasva megállapíthatjuk, hogy abba jóval kevesebb került bele, mint amennyit a rádió nemzetközi jogi bizottságának párizsi titkársága abba eredetileg felvételni kívánt, ami pedig belekerült, az is sokkal enyhébb s az államkormányokat kevésbé szigorúan kötelező szöveggel vétetett fel, mint ahogyan azt eredetileg tervezték. Egyes cikkek még az azokat esetleg végrehajtani nem akarók számára kibujót is hagynak.

Hogy a kormányok mennyire fognak hajlandóságot mutatni arra,

hogy az előzetes-tervezet szövegezésének megfelelő nemzetközi Egyezményt tényleg megalkossák s ahhoz csatlakozzanak, azt majd csak a jövő fogja megmutatni. Lehet, hogy a rádióműsorszóró nemzetközi jogi szabályait magábanfoglaló Egyezmény megszületésének is a legjobb akarója az idő lesz, amely ennek a fiatal szolgálatnak a fejlődését még előbbre viszi s a nemzetközi jogi kodifikációt majd csak mintegy a fejlődés betetőzéseként fogja megvalósítani. Annyit azonban az előzetes egyezménytervezetben foglaltaktól már a legközelebbi jövőben is elvárhatunk, hogy az ott kifejezésre juttatott jogi elvek az egyes országok bírói gyakorlatának kialakulására és szabályalkotására hatással, sőt talán jótékony befolyással lesznek s így a tálajt a végleges nemzetközi kodifikációra előnyösen fogják előkészíteni.

Az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak lefoglalhatósága magántartozás fejében.

Irta: Dr. FÜLÖP KÁLMÁN m. kir. posta s. titkár.

Possibilité de saisie, à titre de dette privée, de la rémunération d'exploitation et des indemnités assimilées.

Par le Dr. Coloman Fülöp, aide-secrétaire des postes r. h.

Résumé: Règles de droit déterminantes en cas de saisie-arrêt pratiquée à titre de dette privée sur les émoluments des employés publics. Nature juridique de la rémunération d'exploitation. Distinction entre la rémunération d'exploitation et les indemnités assimilées d'une part et le traitement de l'autre. Interprétation de la deuxième phrase du 1-er alinéa du § 6 de la loi XIV ex 1929. Exposé des dispositions légales relatives au traitement et aux émoluments assimilés.

Az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak magánjogi tartozás fejében való lefoglalhatóságának tárgyalása előtt ismertetem a közszolgálati alkalmazottak illetményére magánjogi tartozás fejében vezetett végrehajtás esetén irányadó jogszabályokat.

E tekintetben főszabály elvileg ma is a végrehajtási törvény novellájának (1908 :XLI. tc.) 6. §-a. Észertint a közszolgálati alkalmazottak fizetésének és fizetés természetével bíró bármely címen élvezett pótlékának egyharmad része és az is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 2000 P a foglaláson felül is érintetlenül maradjon. Az idézett törvényhely 2. bekezdése szerint a szolgálat után járó más járandóságok egyáltalán nem foglalhatók le. A közszolgálati alkalmazottak és nyugdíjasok hivatali járandóságait terhelő tartozások rendezéséről és hitelszükségeiknek kielégítéséről szóló 1918 :XXII. tc. 8. §-a az 1908. évi XLI. törvény-cikk 1 bekezdését olyképen módosította, hogy a közszolgálati alkalmazottak hivatali járandóságait magántartozás fejében csak az adós feleségét (volt feleségét), fel- vagy lemenő rokonait illető, valamint a törvénytelen gyermek javára megállapított tartás iránti követelések kiegyenlítésére lehet a fenti mértékben lefoglalni. Végül a bírói vég-

rehajtásra vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről szóló 1929 :XIV. tc. 6. §-a úgy rendelkezik, hogy a fentebb felsorolt személyek tartása fejében lefoglalható a közszolgálati alkalmazottak fizetésének és fizetés természetével bíró minden pótlékának felerésze tekintet nélkül e járandóságok összegére és a végrehajtás tekintetében azokat esetleg egyébként megillető mentességre. Nem lehet ehhez képest az ilyen követelések fejében lefoglalni a nyilvános szolgálat teljesítésével felmerült költségek fedezésére szolgáló illetmények, ideértve a kiküldetési díjakat, valamint az átköltözködési, utazási, vezényeltetési, menet, gyakorlati stb. illetményeket.

Rátérve ezek után az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak magánjogi követelés fejében való lefoglalhatóságának kérdésére, nyilvánvaló az előadottakból, hogy az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak lefoglalhatósága e pótlékok természetétől, nevezetesen attól függ, hogy azok hivatali járandóságnak minősülnek-e vagy sem, továbbá — ha hivatali járandóságok — fizetés vagy fizetés természetével bíró, vagy azzal nem bíró illetmények.

Az 1918 :XXII. tc. 1. §. 2. bekezdése értelmében hivatali járandóság alatt e törvényben a közszolgálati alkalmazottak végrehajtás alá vonható illetményeit kell érteni. Az idézett törvény életbelépésének idején e tekintetben az 1908 :XLI. tc. 6. §-a volt az irányadó. Eszerint — mint már fentebb ismertettem — végrehajtás alá csak a közszolgálati alkalmazottak fizetése és fizetés természetével bíró bármely címen élvezett pótléka vonható. Ehhez képest hivatali járandóság alatt a fizetés és a fizetés természetével bíró illetményeket kell érteni. Az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak lefoglalhatóságának kérdésénél tehát az a döntő körülmény, hogy ezek a pótlékok fizetés természetével bíró, vagy fizetés természetével nem bíró járandóságoknak tekintendők. Ugyanis, ha az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak:

1. fizetés természetével bíró járandóságok, akkor az 1929 :XIV. tc. 6. §-a értelmében felerészben bizonyos családjogi vonatkozású követelések fejében lefoglalhatók ;

2. fizetés természetével nem bíró járandóságok, akkor az 1908 :XLI. tc. §. 2. bekezdésének rendelkezése értelmében egyáltalán nem foglalhatók le.

A kérdés eldöntése érdekében ismertetem az üzemi jutalék természetét, amellyel az egyéb rokontermészetű munkadíjak lényegükben azonosak. Az üzemi jutalék rendszer lényege az, hogy a posta a rendes fizetésen felül, attól függetlenül, a személyzetnek a végzett munka után, annak arányában, külön díjazást ad. A jutalék összege a tényleg elvégzett munka, a postaforgalom és az alkalmazott hivatali beosztása szerint havonként és hivatalonként változik. E járandóságot a nyugdíjba nem lehet beszámítani s szabadság esetében is csak akkor jár, ha a postaszerv, hol a szabadságolt szolgálatot teljesít, ebből folyóan munkaerő-pótlást nem kap. Nem jár üzemi jutalék az évi rendes szabadságidőt meghaladó (pl. a hivatalvezető vagy a közvetlen előljáró által engedélyezhető 3 napi) szabadságidőre, továbbá bármely más címen (betegség stb.) való távolmaradás idejére. E jutalék a szolgálat mikénti ellátásától és a forgalom változásától függő

járandóság, ezekhez képest a jutalékra fordítható összeget meg lehet változtatni, sőt teljes egészében meg lehet szüntetni.

Összevetve most már a fizetést és a tárgyalt jutalékot, kétségtelen, hogy a fizetés, természete szerint, az alkalmazott beosztásától és a tényleg elvégzett munkától független, változás alá nem eső, havonként ugyanazon összegben esedékes illetmény, ezzel szemben az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak a postaforgalomtól, az alkalmazott beosztásától és a tényleg elvégzett munkától függő, havonként változó összegben jelentkező díjazások. Kétségtelen továbbá az is, hogy ezen járandóságok a fizetéstől függetlenek, annak kiegészítő részét nem képezik s csak a hivatalos működés tartamára vannak engedélyezve. E járandóságok összege függvénye a forgalomnak, az elvégzett munkának és az alkalmazott beosztásának, tehát a fizetéssel szemben tényleges jutalék természetűek van.

Az 1929: XIV. tc. 6. §. 1. bekezdésének 2. mondata szerint nem bírnak fizetés természetével a nyilvános szolgálat teljesítésével felmerült költségek fedezésére járó illetmények, ideértve a kiküldetési díjakat, valamint átköltözködési, utazási, vezénylési, menet, gyakorlati stb. illetményeket. E felsorolás olyan járandóságoknak jelöli meg a fizetés természetével nem bíró pótlékokat, amelyek valamely költséges, a mindennapi költségeken felüli, terhes szolgálat teljesítése fejében, meghatározott célra járnak. Az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak nem ilyen természetűek, nem valamely terhes szolgálat ellátásával kapcsolatban felmerült, meghatározott célra járó pótlékok. Azonban — nézetem szerint — ebből még nem lehet azt a következtetést levonni, hogy e pótlékok a fizetés természetével bírnának. A törvény felsorolása ugyanis nem taxatív felsorolás, hanem csupán egyes fizetés természetével nem bíró illetmények felemlítése, amit a stb., további felsorolást megengedő kifejezés is igazol.

Vizsgálva az egyes törvények fizetés és fizetés természetével bíró illetményekről szóló rendelkezéseit, az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912: LXV. tc. 23. §-ának b) pontja értelmében az ellátás alapjául szolgáló beszámítható javadalmazáshoz tartoznak a fizetés kiegészítő részét képező, a fizetés természetével bíró, törvényen, illetményszabályzaton, vagy állami költségvetésen alapuló s nem kizárólag a hivatalos működés tartamára engedélyezett pótlékok. Az idézett törvény 24. §-a külön kiemeli, hogy a jutalék nem tekinthető nyugdíjba beszámítható javadalmazásnak. Hasonlóképpen rendelkezik az állami és vármegyei tisztviselők és egyéb alkalmazottak illetményeinek, illetőleg az állami és vármegyei nyugdíjasok, özvegyek és árvák ellátási díjainak újabb szabályozásáról szóló 1923. évi 6000. M. E. sz. rendelet 1. fejezet 1. pontjának következő szövegrésze:

..... a fizetés kiegészítő részét képező és fizetés természetével bíró, vagyis nyugdíjba beszámítható pótléka.....

E rendelkezések egybevetéséből véleményem szerint az következik, hogy minden olyan pótlék, amely nem kiegészítő része a fizetésnek, kizárólag a hivatalos működés tartamára engedélyezett, s a nyugdíjba be nem számítható, nem bír fizetés természetével. Ennélfogva az üzemi jutalék és az azzal rokontermészetű munkadíjak —

olyan szolgálati járandóságok, melyek az 1908 :XLI. tc. 6. §. 2. bekezdése értelmében magánjogi követelés fejében végrehajtás alá egyáltalán nem vonhatók.

A postaigazgatóságok és egyes központi szervek által teljesíthető kifizetések módja.

Irta: Dr. MAGOS GYŐZŐ m. kir. posta s.-titkár.

Le mode des paiements effectuels par les directions des postes et autres organes centrales.

Par le docteur Victor Magos, soussecrétaire des postes r. h.

L'auteur expose le mode des paiements effectuels par les directions des postes et autres organes centrales, réalisé après la suppression des comptabilités des directions régionales des postes et en rapport avec le transfert de leurs droit d'assignation dans la compétence de la direction générale des postes.

A magyar állam számvitelét az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. tc. és ennek végrehajtása tárgyában kiadott számviteli utasítás szabályozza. Ez a törvény és annak végrehajtása tárgyában kiadott utasítás, későbbi jogforrásokban gyökerező változtatásoktól eltekintve, állami — így postai — számvitelünknek még ma is alapja.

A világháború és az azt követő forradalmak utáni időkben bekövetkezett pénzügyi összeomlás után, 1924-ben, az ország pénzügyeit a törvényhozás (1924. évi IV. tc.) újból rendezte. Az ország pénzügyi egyensúlyának helyreállítása érdekében a törvényhozás az előbb említett törvénycikkben a kormánynak felhatalmazást adott arra, hogy a szükséges intézkedések a törvényektől eltérően rendelettel is, foganatosíthatók. E törvényben kapott felhatalmazás alapján adta ki a pénzügyminiszter az 5.200. P. M. számú rendeletet, amely állami pénzkezelésünket egészen új alapokra fektette. Az állampénztárak működését megszüntette és az állami pénzkezelést túlnyomórésben, a postahivatalok közvetítésével, a m. kir. postatakarékpénztárra bízta, illetőleg azt ott összpontosította. Ezt a rendelkezést az 5.400. P. M. számú rendelet követte, amely az 1897. évi XX. tc.-ben és a számviteli utasításban részletesen szabályozott számvevőségi kezelést (főleg a könyvelést) módosítja.

A 5.200. P. M. számú rendelet 80. §-a már jelezte, hogy az állami üzemek pénzkezelése tárgyában, e rendelkezésben foglalt alapelvek figyelembevételével, külön utasításokban történik majd rendelkezés. Ennek megfelelően a postai (nem postahivatali) pénzkezelést a kereskedelemügyi miniszter, a pénzügyminiszter és a legfőbb állami számvevőségi elnökével egyetértésben, az 1924. évi 14.405. K. M. számú rendeletben, a változott viszonyokhoz képest újból szabályozta. A postai szervek utalványozási jogára vonatkozó rendelkezéseket tehát a felsorolt jogszabályokban találhatjuk meg.

Mielőtt még áttérnék arra, hogy az utalványozás jogát a m. kir.

postánál miként gyakorolják, a következőket kívánom megjegyezni.

Mit értünk utalványozási jog alatt? Dr. Szász Lajos „A magyar állam számvitele“ című művében az utalványozás fogalmát a következőképen határozza meg: „Utalványozási jog alatt a kiadások és bevételek *elrendelésének* jogát értjük“. A számviteli utasítás 80. §-a pedig azt mondja, hogy „az utalványozási jog gyakorlásának eszköze és formája az *utalványrendelet*“. Utalványozni tehát csak utalványrendelettel lehet.

Az utalványrendelet a számviteli utasítás 81. §-a szerint csak akkor érvényes, ennek következtében csak akkor lehet foganatosítani, ha az utalványozási joggal felruházott hatóság főnöke, vagy erre feljogosított helyettese az utalványrendeletet aláírja és ezt a számvetőség vezetője, vagy a helyettese ellenjegyzésével ellátja. Ennek biztosítására a számviteli utasítás V. rész 222. §-ában foglalt rendelkezés szerint minden utalványozási joggal felruházott hatóság mellé számvetőséget kell rendelni, amely a számviteli utasítás 242. §-ában előírt közigazgatási számfejtést végzi s a számvetőségi szigorlatot ellátja.

Az utalványozó hatóságoknak két csoportját különböztetjük meg; vannak 1. utalványozó főhatóságok, 2. másodrendű utalványozó hatóságok. Utalványozó főhatóságok azok a szervek, amelyek az utalványozásra a felhatalmazást a költségvetési törvényben kapják meg. Ilyenek pl. a miniszterelnök, a miniszterek, a legfőbb állami számvetőségek elnöke stb. Ezek az utalványozásért közvetlenül az országgyűlésnek felelősek. Másodrendű utalványozó hatóságok pedig azok, amelyek átruházott hatáskörben, az utalványozó főhatóságok felhatalmazása alapján, a főhatóság utalványozási jogának egy részét gyakorolják.

Tisztázandónak tartom még azt is, hogy az utalványozás és a kiutalás fogalma között lényeges különbség van. Amint az előbbiekben kifejtettem, az utalványozás nem egyéb, mint a kifizetendő összeg folyósítására vonatkozó *rendelet*, a kiutalás ezzel szemben a már utalványozott összegnek a fizetésre (az utalvány, esetleg a postatakarékpénztári csekk kiállítására) jogosult közegek által való folyósítása. Tehát a kiutalás nem önálló közigazgatási cselekedet, hanem csak folyománya egy előbbi rendelkezésnek. Kiutalni, ennek alapján az összeget folyósítani csak akkor lehet, ha azt az utalványozás megelőzi. (l. 5.200. P. M. sz. rend: 5: §.) Ez az okfejtés azonban csak a rendes utalványozási eljárás mellett történő kifizetésekre vonatkozik. Kivétel ugyanis az a fizetés, amikor a kiutalás 5.200. P. M. sz. rendelet 64. §-ával rendszeresített ellátmányszámadáson keresztül történik. Ebben az esetben, amint azt későbbiekben kifejtem, kifizetéseket előzetes utalványozás nélkül is lehet teljesíteni.

Ezek előrebocsájtása után lássuk most már azt, hogy miként gyakorolták az utalványozási jogot az egyes postai szervek a múltban és mi a jelenlegi helyzet?

A postai közigazgatást a világháborút követő összeomlásig 10, az összeomlás után pedig 7, a postavezérigazgatóság alá rendelt igazgatóság látta el. Az egyes igazgatóságok mellett számvetőségek is működtek. épen ezért ekkor, átruházott hatáskörben, mint másodrendű utalványozó hatóságok, a rendelkezésükre bocsájtott hitelkereteken

belül kiadásokat utalványozással (utalványrendelettel) eszközölhettek. A melléjük rendelt számvevőségek útján az előirt számvevőségi ellenjegyzést, szigorlatot el lehetett végezni.

Amint azt az előbbieken is már említettem, az 1924. évi IV. tc. (szanálási törvény)-ben kapott rendkívüli felhatalmazás alapján a kormány, rendeleti úton, az állami pénzkezelést illetően, több nagyfontosságú, a régi számadási renddel merően ellentétes intézkedést — célszerű egyszerűsítést — léptetett életbe. E kezelési és szervezeti egyszerűsítések kapcsán a 1.547. K. M. számú rendelettel 1926. évi február hó 28-ával a posta egyes igazgatási hatóságait átszervezték és ezzel kapcsolatban az egyes igazgatóságok mellett működő számvevőségek is megszűntek. Ugyanettől az időponttól kezdve ez a rendelet az utalványozási jogot egyedül a postavezérigazgatóságra korlátozta. Az igazgatóságok utalványozási joga tehát ettől az időponttól kezdve megszűnt.

A posta igazgatási szerveinek az előbb említett rendelettel történt átszervezése után még mindég maradtak az igazgatóságok hatáskörében olyan ügykörök, amelyek intézése bizonyos — bár az azelőtti állapotnál jóval kisebb — kiadások teljesítésével jártak. E kiadásoknak az utalványozási joggal nem rendelkező hatóságok és hivatalok részéről való teljesítésére módot ad az úgynevezett „ellátmányszámadás.“

Az 5.200. P. M. számú rendelet 64. §-a ugyanis kisebb összegű hivatali dologi szükségleteknek, továbbá úti előlegeknek, útiköltségeknek és egyéb ily természetű kiadásoknak rövid úton való kiegyenlítésére ellátmányszámadást rendszeresített. Nevezetesen az utalványozó hatóság a postatakarékpénztárnál vezetett számlája terhére megfelelő összegű ellátmányt utalhat ki és ennek az ellátmánynak az összegéről a hatóság, hivatal, ellátmányszámadásban számol.

Ez a rendelkezés azonban módot adott arra, hogy a fent felsorolt és az ellátmányszámadásban elszámolható fizetéseken kívül a pénzügyminiszter egyéb szükségleteknek ellátmány terhére való kifizetését is megengedheti.

Epen ezért az 5.200. P. M. számú rendelet 80. §-a alapján kiadott 14405/1924. K. M. számú postai pénzkezelési utasítás az ellátmányszámadásban elszámolható kiadások közé a posta üzemi jellegére való tekintettel az előbb felsoroltakon kívül, a kisebb összegű üzemi kiadásokat is felvette. Ez az intézkedés lehetővé tette, hogy az utalványozási joggal nem bíró postai szervek kiadásaikat szintén ellátmányszámadás útján teljesítsék. Hogy a gyakorlatban ez miként (leginkább készpénz nélkül) történik, azt a következőkben ismertetem.

Az utalványozási jognak a postavezérigazgatóságra történt korlátozása után az egyes postai hatóságok, illetőleg szervek (központi hivatalok) által vezetendő ellátmányszámadás ügyét is újból rendezték. E rendezés kapcsán nem látszott célszerűnek, hogy az egyes ellátmányszámadást vezető szervek, (az igazgatóságok és egyes központi hivatalok) a hatáskörükben maradt kiadások teljesítésére készpénz-ellátmánnyal láttassanak el egyrészt, mert ez az eljárás eléggé körülményes pénzkezelési eljárást és ellenőrzést igényelt volna, másrészt azért sem, mert az ellátmányok révén tekintélyes összegek a pénzfor-

galomból kivonva, gyümölcsözetlenül heverték volna. Ennek elkerülése végett a kereskedelemügyi miniszter egyes alárendelt, utalványozási joggal nem rendelkező, (postai) hatósági és hivatali szerv részére, szükségletükhöz képest, a saját költségvetési hitele terhére, megfelelő hitelkeretet bocsájtott rendelkezésre. E hatóságok és egyéb szervek részére véleményen szerint ez a hitelkeret az ellátmány és kiadásokat postautalvánnyal a kijelölt postahivatal útján (Budapesten a 114. számú hivatal) ennek a hitelkeretnek terhére eszközlik.

Az 5.200. P. M. számú rendelet 65. §-a szerint az ellátmányszámadásban elszámolható kiadásokat a szabályszerű számlák, nyugták alapján, ezeknek érvényesítése mellett *rövid úton* kell kifizetni. Dr. Tegze—Gerber Ferenc a legfőbb állami számvevőszék helyettes elnöke a §. szövegét ekként értelmezi. „Érvényesítés mellett *rövid úton* kifejezés a számfejtés és a rendelettel való utalványozás mellőzését jelenti“.

Az ellátmányszámadást vezető postai hatóságok és egyéb szervek tehát lényegében nem utalványoznak, utalványrendeletet ki nem adnak, hanem csak a részükre kiutalt ellátmányról adnak számot. Nem utalványoznak azért, mert az ellátmányszámadáson keresztül kiutalt összegek előzetes számvevőségi szigorlat alá nem kerülnek, számvevőségi ellenjegyzésben nem részesülnek, tehát az utalványrendelet egyik fontos — sőt nélkülözhetetlen — kelléke hiányzik. Az így elszámolt kiadások a központi számvevőség részéről csak utólagosan kerülnek számszerű és érdemleges felülvizsgálat alá. A kifizetett összegeket a jogcím szerinti költségvetési rovatokon (alrovatokon és tételeken) a számvevőség csak felülvizsgálat után számolja el.

Az utalványozási jognak a vezérigazgatóságra történt korlátozásának természetes következménye az volt, hogy sok olyan ügykör, amely azelőtt az igazgatóságok feladata volt, a vezérigazgatóság hatáskörébe ment át. Ez az intézkedés azonban a vezérigazgatóságnak miniszteri hatáskörben működő ügyosztályait a középfokú hatóságokra tartozó munkával annyira túlterhelte, hogy e tevékenysége a felsőbb igazgatási és szervezési hatáskörének rovására ment. Mivel a vezérigazgatóság ügyosztályai működésének jó részét apróbb ügyek intézése foglalta el, célszerűnek látszott az igazgatóságok hatáskörének a kibővítése.

Az igazgatósági hatáskörök kiterjesztése későbbi módosításokkal az 1929. évi 20.864. K. M. számú rendelettel meg is történt. A rendelkezések egyes pontjaiban (pl. a 20.864. sz. r. 12, 13, 23, 27 stb.) felhatalmazást kaptak az igazgatóságok arra, hogy különböző díjakat, átalányokat a saját hatáskörükben állapíthatnak meg és ezeket „utalványozhatják“. Ugyanígy az 1929. évi 27.962. K. M. számú rendelet ad. 25. pontja gyalogküldönc-postajáratok fenntartásáért a postamesterek részére járó szállítási átalány megállapítására és annak „utalványozására“ az igazgatóságot hatalmazza fel. Az igazgatóságnak ezt a jogát az 1930. évi ad. 46.990. számú rendelet még ki is bővíti azzal, hogy faluzó levélhordó, valamint tanyai kézbesítő és gyűjtőjáratok fenntartásáért járó átalányt az engedélyezett évi hitelkereten belül az igazgatóság állapítja meg és „utalványozza“.

Ezek után felmerült az a kérdés, hogy a felsorolt kiadások tel-

jesítésére az egyes igazgatóságok utalványozási jogukat visszanyerék-e vagy sem? A véleményem az, hogy *nem*. Az utalványozási jogot nem nyerték vissza azért, mert az 1897. évi XX. tc. 86. §., illetőleg ennek végrehajtása tárgyában kiadott utasítás 222. §-ában előírt számvevőséggel nem rendelkeznek, tehát az utalványrendeletek számvevőségi ellenjegyzését nem lehet elvégezni.

Igaz ugyan, hogy a kerületi számvevőségek megszüntetéséről szóló rendelet kimondja azt is, hogy a számvevőségi teendőket az egész ország területére a központi számvevőség fogja ellátni. Ez azonban csak azt jelenti, hogy a központi számvevőség a számviteli ellenőrzést — lévén ez az egyetlen postai számvevőség — az egész ország területére gyakorolja. Oly értelmet azonban, hogy a központi számvevőség ezentúl valamennyi igazgatóság mellé volna rendelve, ennek a rendelkezésnek adni nem lehet.

Az utalványozást megelőző közigazgatási számfejtés ú. n. „közigazgatási számvevői segédszolgálat“. (1897. évi XX. tc. 97. §.) Közigazgatási segédszolgálat tekintetében pedig a számvevőség az igazgató hatósággal szemben alárendeltségi viszonyban van. (Számviteli utasítás 223. §.) Ennek következtében a számvevőségnek az utalványt még abban az esetben is foganatosítani kell, ha az netalán a költségvetési hitellel szemben túlkiadást, előirányzatnélküli kiadást, vagy nem engedélyezett hitelátruházást eredményezne, sőt még akkor is, ha az utalvány esetleg a fennálló szabályokba ütközik. Ezekben az esetekben a számvevőséget mindössze „figyelmeztetési“ hatáskör illeti meg, mégis az utalványozó hatóság határozott rendeletére az utalványrendelet ellenjegyzését nem lehet megtagadni. A számvevőség tehát ebben az esetben „rendeletre“ cselekszik.

A posta központi számvevősége a postavezérigazgatóság mellé van rendelve, igazgató hatósága egyedül a vezérigazgatóság. Ennek következtében az *utalványozást megelőző közigazgatási segédszolgálat tekintetében* is egyedül csak a vezérigazgatóság rendelkezésére járhat el. Mindezekből világosan kitűnik, hogy az egyes igazgatóságok a hatásköri rendeletekben utalványozási jogot nem kaptak.

Ezt igazolja az, hogy az igazgatósági hatáskörök kiterjesztésével kapcsolatban az ellátmányszámadások vezetését is újra szabályozták. (28.204/1929. K. M. sz. r.) Ekkor a posta költségvetésének rovatbeosztása szerinti sorrendben készített kimutatásba foglaltattak mindama kiadások, amelyeket az ellátmányszámadásban el lehet számolni. E kimutatásban az igazgatósági hatáskörben megállapítandó és „utalványozandó“ díjak mind benne vannak, tehát a cél az volt, hogy ezek a kiadások az ellátmányszámadásban számoltassanak el. Hogy a hatásköri rendeletek szövegében az „utalványozza stb.“ kitétel mégis benne van, az nyilvánvalóan csak véletlen elnézés következménye, helyes értelme pedig az, hogy „kiutalja“.

Az igazgatósági hatáskörben megállapítandó és kiutalható díjak között olyan természetű kiadások is szerepelnek, amelyek változatlan összegben, hosszabb ideig, esetleg visszavonásig, óról-óra ismétlődnek, óról-óra újból esedékessé válnak. Ilyen kiadások a gyalogküldönc postajáratok fenntartásáért járó szállítási átalányok, a faluzó

levélhordó, valamint a tanyai kézbesítő és gyűjtőjáratok fenntartásáért járó átalányok.

A posta költségvetési előirányzata szerint ezek a kiadások „üzemi” kiadások, épen ezért nincsen semmi akadálya annak, hogy e díjak, havonta, az ellátmányszámadáson keresztül kerüljenek kifizetésre.

Mégis ezeknek a havonként rendszeresen visszatérő kiadásoknak az ellátmányszámadáson keresztül való kifizetése nem volna észszerű egyrészt azért, mert ez az eljárás az ellátmányszámadások tételeit feleslegesen megduzzasztaná és ezzel az utólagos tételes számvevőségi szigorlatot nehezebbé tenné, másrészt pedig azért, mert ez az eljárás az igazgatóságok ügykezelési és nyilvántartási teendőit is szaporítaná. Ugyanis e díjak folyósítása végett vagy hónapról hónapra újból kellene intézkedni, vagy pedig az ellátmányszámadóval kellene ezekről a visszatérő kiutalásokról kimutatásokat vezetetni és az összegek rendszeres kiutalását állandóan ellenőrizni.

E nehézségek elkerülése érdekében célszerűnek látszik, hogy ezek a folyton ismétlődő kiadások teljesítése a központi számvevőség útján történjék. Ez annál is inkább indokolt, mert a postamesteri járandóságok a központi számvevőség közreműködése mellett kerülnek kifizetésre, az előbb említett díjakat viszont a legegyszerűbben, a legcélszerűbben és a legpontosabban a postamesteri járandóságokkal együtt lehet folyósítani.

Ebben az esetben természetesen a díjak első ízben történő kifizetése előtt, a kiutalásra-folyósításra, rendelkezni, a járandóságot utalványozni kell. Mivel ezt az igazgatóság a saját hatáskörében már nem teheti meg, a díj megállapítása után erre mindenkor a vezérigazgatóságot kellene felkérni.

Ez az eljárás talán különösnek látszik, mai számadási rendszerünk mellett azonban nem szokatlan. Ekként kell eljárni akkor is (28.204/1929. K. M. sz. r.), amikor oly természetű, de csak esetről-esetre felmerülő kiadásról van szó, amelyet az ellátmányszámadást vezető szerv ellátmányszámadásában bizonyos értékhatárig elszámolhat ugyan, de az esedékessé vált összeg ezt az előre megszabott értékhatárt meghaladja. Ebben az esetben is a számvevőség közreműködésével való rendszeres utalványozási eljárásnak van helye. Erre pedig egyedül csak a vezérigazgatóság illetékes.

Az ellátmányszámadásokban elszámolható kiadásokra értékhatárt azért kellett szabni, mert — amint azt az előbbieken már megemlítettem — azok csak kisebb összegű kiadások rövid úton való kifizetésére szolgálnak. Természetesen azt, hogy mit tekintünk kisebb természetű kiadásnak, azt a postán, mint üzemi jellegű állami intézménynél egészen más szempontból kell elbírálni, mint más állami igazgatási hatóságnál.

Az előadottakban igyekeztem kifejtetni azt, hogy a költségvetési hitelek feletti rendelkezési jog kérdése miként alakult ki a posta igazgatási szerveinek átszervezése után. Több év tapasztalata igazolja már azt, hogy a kerületi számvevőségek megszüntetése az ügyek intézése szempontjából hátránnyal nem járt, mert az ellátmányszámadásra vonatkozó rendelkezéseknek a postára való alkalmazása oly

sikeresen történt, hogy az az utalványozási joguktól megfosztott egyes szervek tevékenységét nem korlátozta. Hogy ha figyelembe vesszük azt, hogy a kerületi számvevőségek megszüntetésével kapcsolatban a dologi és üzemi kiadásoktól eltekintve, tisztán csak a személyi kiadások terén, mekkora megtakarítást lehetett elérni (a számvevőségek személyzete 1925-ben 318 volt, a most rendszeresített létszám ezzel szemben 165), nyugodtan állíthatjuk, hogy e szervezeti egyszerűsítés a kellő sikerrel járt.

Néhány szóval meg kívánom említeni a fizetési előlegek folyósítására vonatkozó postai rendelkezéseket.

Az 1929. évi 20.864. K. M. számú rendelet 3. pontja a fizetési előlegek engedélyezését az igazgatóságok hatáskörébe utalja. E rendelet végrehajtása tárgyában kiadott utasítás (27.962/1929. K. M. sz. rendelet) ad. 3. pontja szószerint a következő: „Az utalványozást minden esetben ügyiraton kell tárgyalni, kiadás előtt a központi számvevőséghez terjeszteni, illetve az 1409. számú *utalványrendelet* nyomtatványon a központi számvevőség útján kell eszközölni“.

A rendelet tehát határozott utasítást ad arra vonatkozólag, hogy az utalványozási eljárást az igazgatóság a központi számvevőség igénybevételével eszközölje. E rendelkezésben foglaltak tehát értekezésemben elfoglalt álláspontomnak helyt nem álló voltát látszanak igazolni.

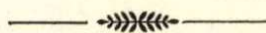
Ezzel szemben a következőket jegyzem meg:

1. Az 1926. évi 1.547. K. M. számú rendelet az igazgatóságok utalványozási jogát — arra való tekintettel, hogy a melléjük rendelt számvevőségek is meg lettek szüntetve — egyedül a vezérigazgatóságra korlátozta. Bár az igazgatóságok a hatáskörök későbbi kiterjesztésekor egyes szolgáltatások engedélyezésére, megállapítására, utalványozására felhatalmazást kaptak, mégis az utalványozási jognak egyedül a vezérigazgatóságra történt korlátozására vonatkozó rendelkezést — még részben sem — hatályon kívül soha nem helyezték.

2. Az igazgatósági hatáskörök kiterjesztéséről szóló 20.864/1929. K. M. számú rendelet 3. pontja csak a fizetési előlegek „engedélyezésének“ jogát ruházta át az igazgatóságokra, utalványozásra azonban jogot nem adott. E tárgyban csak a végrehajtási utasítás rendelkezik a fent idézett szöveggel, amely viszont utalványozásra felhatalmazást szintén nem ad, mindössze az utalványozás módját szabályozza.

Mindezek után véleményem az, hogy a hatáskör kiterjesztéséről szóló 20.864/1929. K. M. sz. rendelet és ennek végrehajtása tárgyában kiadott utasítás között némi ellentét látszik fennforogni.

Mivel az egyes igazgatóságok mellett számvevőségek nem működnek, amelyekkel az igazgatóságok a „közigazgatási számvevői segédszolgálat“ tekintetében rendelkeznének (Számviteli utasítás 223. §.) a fizetési előlegek folyósítása körül jelenleg fennálló gyakorlat véleményem szerint a számviteli rendelkezésekkel nem egyező. E kérdésnek a számviteli törvénnyel és az idevonatkozó rendelkezésekkel való összhangba hozása ezért kívánatos volna.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Újabb pályatételeink:

14.

X. Y. postaalkalmazott, aki az egyik budapesti hivatalban főpénztári teendők ellátásával van megbízva, Z-től levelet kap, melyben a levél írója azt állítja, hogy a kezelésére bízott pénzt időnként megdézsmálja. X. Y. hónapok elteltével gondol arra, hogy bírói úton elégtételt szerezzen.

Milyen bűncselekményről lehet szó? Az esetleges bűnvádi eljárás megindításával kapcsolatban mi a teendő?

15.

A budapesti kézikapcsolású központok leszerelése következtében mintegy 40.000 méter hosszú különböző érvastagságú (0.3—0.6 mm-ig) Switch-kábel és nagymennyiségű különböző típusú jelfogó került ki, amelyek felhasználásra, illetőleg értékesítésre rendelkezésre állanak.

Kérdés: 1. Miképen lehetne ezeket az anyagokat jelenlegi állapotukban előnyösen és gazdaságosan felhasználni?

2. Ha gazdaságosság szempontjából erre nem mutatkozik lehetőség, milyen módon lehetne ezeket más célra előnyösen felhasználni, illetőleg a nyers anyagokat kitermelni?

*

A pályázaton a magyar posta személyzetének minden egyes tagja résztvehet. A pályamű legfeljebb 3 gépírásos ívoldalra terjedhet.

A pályázati határidő: 1935 november 20.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni s azt a szerző nevét tartalmazó külön borítékba zárt, lepecsételt jelíges levél kíséretében kell a Magyar Posta szerkesztősége részére feladni. A jelíges leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap, amelynek összege 30 P lesz, vagy legalább is dicséretben részesül. Ellenkező esetben a szerző nevét tartalmazó levelet megsemmisítik s így a szerző neve ismeretlen marad.

A legjobbnak talált pályamű, tárgyához képest, esetleg a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben is megjelenik.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztő-bizottságának tagjai, továbbá a postavezérigazgatóság ügyosztályvezetői — akik a bírálatra lesznek hivatva, — nem fognak résztvenni.

Pályázati eredmény.

Az 1935. évi 4. számban közölt
8. számú pályatétel:

Az A. 2. Szab. 26. §. 2—3. pontja alapján valamely tömegesen feladó által terjedelmesnek jelzett, folyadékot

tartalmazó csomagot a mozgóposta kifogástalanul átvett. A csomagok bera-
kásánál a feladó küldönce is közremű-
ködött. A mozgóposta kezelője a vo-
nat indulása után megállapítja, hogy a
csomag folyik. Mi lesz a posta állás-
pontja e csomag kártérítésének kérdé-
sében?

**A nyertes pályamű szerzője Dr. Fülöp Kálmán Tibor m. kir. posta
s. titkár.**

Dícséretben részesült Bádonyi Géza m. kir. postafőtiszt (Budapest
Keleti p. u.-i mozgóposta főnökség).

**A pályadíjnyertes munka, amelyet a szerkesztőbizottság közlésre
méltónak ítélt, a következő:**

A kártérítéshez három kellék szükséges: 1. káreset, 2. ennek valamely ter-
mészetes vagy jogi személyhez való kapcsolódása, 3. jogszabály, amely a kap-
csolat alapján a személynek a kártérítési felelősségét megállapítja. Adott eset-
ben a káreset bekövetkezett s ha valaki ezért a feladónak kártérítéssel tar-
tozik, az csak a posta lehet. Tehát a kérdés, melyek azok a jogszabályok, ame-
lyek adott esetben a posta kártérítési felelősségét megállapítják, vagy esetleg
kizárják.

A posta csomagszállítási üzletága fuvarozási ügylet. A fuvarozási ügyle-
tekről, így a fuvarozó felelősségéről a Kt. (1875 : XXXVII. tc.) 323—421. §-a
intézkedik. Az idézett törvény 421. §-a szerint azonban a törvény ezen hatá-
rozatai a postaintézetre csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben ezek
az e részben fennálló külön rendeletekkel nem ellenkeznek. A m. kir. kereske-
delemügyi miniszter a posta kártérítési felelősségét e tekintetben a posta-
üzletszabályzatban szabályozta. Ebből következik, hogy adott esetben a Kt.
határozatai csak akkor nyernek alkalmazást, ha az üzletszabályzat rendelke-
zéseivel nem ellenkeznek. A kereskedelmi törvény tehát mint *ius generale* je-
lentkezik a postauzletszabályzattal, mint *ius speciale*-vel szemben s csak ki-
segítőképen (*subsidiarius jogforrásképen*) kell alkalmazni. Azonban a magán-
jogi szabályok, így az üzletszabályzat rendelkezései is, *ius dispositivumok*,
vagyis a felek ellenkezőleg is megállapodhatnak. Ilyen megállapodás adott
esetben az A. 2. Szab. 26. §. 2. pont 3. bekezdésében körülírt nyilatkozat.

Foglalkozva most már e nyilatkozat értelmezésével, általános jogszabály,
hogy a szerződés értelmezésében nem a felek által használt kifejezések betű-
szerinti értelme, mint inkább a felek igazi szándéka az irányadó. A kérdés
tehát, hogy mi volt a felek szándéka a fenti nyilatkozat létrejöttékor? A posta
kétségtelenül ezzel korlátozni kívánta az általános, az üzletszabályzatban meg-
határozott kártérítési felelősségét. Korlátozta azért, mert a kérdéses esetben
feladás előtt nem ált módjában meggyőződni arról, hogy fennforognak-e mind-
azok a feltételek, amelyek mellett bizonyos esetekben kártérítési kötelek
fakadnak. Kizárta tehát a kártérítési kötelezettséget olyan esetekben, mikor
nem áll módjában meggyőződni arról, hogy a kártérítés előfeltételei fenn-
forognak-e? Nem ad kártérítést azért, mert hogy ha a feladás nem e különös,
hanem az általános szabályok szerint történt volna, úgy a kötelek-fakasztó
tény be sem következhetett volna. A feladás során ugyanis a küldemény gon-
dos felülvizsgálásával a később megsérült csomagot, mint szállításra alkal-

matlan küldeményt visszautasították volna. Ebből következik, hogy minden olyan kártérítési kötelem, amely nem a posta részéről a feladás előtt történő felülvizsgálat elmaradására vezethető vissza, változatlanul fennáll. A feladó szemszögéből nézve e nyilatkozatot, az joglemondó nyilatkozat, melynek az a jogi sajátossága, hogy a jogvesztést tartalmazó kikötésnek világosnak kell lenni és szorosán magyarázandó. A nyilatkozatban a feladó lemond bizonyos esetre a kártérítés követelésének jogáról azért, hogy csomagjait feladás végett, közvetlenül a pályaudvarra szállíthassa.

Ezek előrebocsátása után érdemben vizsgálva a kérdést, tényként lehet megállapítani, hogy a feladó terjedelmesnek jelezte a folyékony tartalmú csomagját, küldőnce közreműködött a csomag berakásánál, továbbá, hogy a mozgóposta a csomagot kifogásolás nélkül átvette és, hogy a mozgóposta kezelője csak az elindulás után vette észre, hogy a csomag folyik.

Feltéve azt a kivételszámban előforduló esetet, hogy a vizsgálat nem szerez egyéb ténybeli bizonyítékot és ilyen tényállás mellett kell a kártérítés kérdésében határozni, akkor a posta kártérítési kötelezettségét meg kell állapítani. Indokolva e megállapítást: a jogparancsok csak biztos tényállásokra vonatkozhatnak, ha biztos tényállás nem állapítható meg, a jog úgy segít, hogy a biztosból következtet a bizonytalanra és biztosnak vesz bizonytalan dolgokat. Így abból a *tényből, hogy a feladó terjedelmesnek jelezte csomagját*, — mely adott esetben kétségtelenül törékenységre vonatkozott, — *vélelmezni lehet, hogy a jelzésnek megfelelően csomagolta a küldeményt*. Alátámasztja e vélelmet az is, hogy csupán sok csomagot, gyakran feladó cégek, vállalatok stb. veszik igénybe a különös, tömeges csomagfeladást kívánó kedvezményt, ami szintén a helyes, szakszerű csomagolásra enged következtetni. De nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a ténykörményt sem, hogy a mozgóposta kifogás nélkül átvette a csomagot. Már pedig a postakezelésben általános szabály, hogy *a törékenynek jelzett küldeményeket fokozott figyelemmel kell kezelni*. Feltehető tehát, hogy a mozgóposta kezelője, mikor a csomagot átvette, a közönséges csomag átvételénél gondosabban vizsgálta azt meg. Minthogy pedig a csomag ellen kifogást nem emelt, ebből arra lehet következtetni, hogy a küldemény helyesen volt csomagolva, illetőleg arra, hogy a csomag az átvételkor még nem folyt, tehát az átvétel után, kezelés közben sérült meg. Teljesség kedvéért meg kell említenem, hogy a csomagolás helyes vagy helytelen voltának megállapítása ugyan a felvételhez tartozó feladat, de már saját felelősségének csökkentése érdekében is fel kell tételezni, hogy a mozgóposta kezelője, különösen a törékenynek jelzett küldemények csomagolását, megvizsgálja. Még fokozottabb vizsgálatot lehet feltételezni abban az esetben, ha tudja, — már pedig adott esetben tudta, — hogy a kérdéses törékeny küldemény a csomagolás szempontjából a posta részéről még nem vizsgáltatott meg. Nem merülvén fel a megállapított tényállásban olyan körülmény, mely arra mutatna, hogy a csomag sérülése annak következménye, hogy a küldemény a feladás előtt a posta részéről nem vizsgáltatott felül, így a feladó joglemondó nyilatkozata nem jöhet számításba.

Természetesen egészen más lesz a helyzet, ha ezen cáfolható vélelmekkel megállapított tényállással szemben a vizsgálat adatai más tényállást igazolnak. A kártérítés kérdésében a posta álláspontjára különös fontossága van a küldemény helyes vagy helytelen csomagolásának.

Feltéve most már azt az esetet, hogy — egyébként a fentivel azonos tényállás mellett, — a vizsgálat során az nyer bizonyítást, hogy a küldemény hely-

telenül, tartalmának nem megfelelően volt csomagolva, akkor a posta kártérítési kötelezettsége a következőképen alakul:

1. *Ha külsőleg is észrevehetően helytelen a csomagolás, akkor a posta a kártérítési kötelezettség alól a fenti nyilatkozat alapján szabadul.* Ugyanis a kérdéses csomag ilyen csomagolás mellett nem, vagy esetleg csak a feladó veszélyére vétetett volna fel, tehát a kötelelem-fakasztó tény éppen a feladás előtti postai vizsgálat elmaradásában található, ilyen esetre pedig a feladó a kártérítésről lemondott. 2. *Ha külsőleg észre nem vehető, belső helytelen csomagolás okozta a csomag folyását, akkor a lemondó nyilatkozat alapján a posta csak akkor szabadul a kártérítési kötelezettség alól, ha a tartalomnyilvánításból feltehető, hogy a felvevő hivatal ilyen csomagolás mellett nem vette volna fel a küldeményt.* Ha a felvevő hivatal elmulasztotta a joglemondó nyilatkozat kiállíttatását, úgy mindkét esetben a posta csak akkor szabadul a kártérítési kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy a sérülés a feladó hibájából vagy mulasztásából következett be. (A. 1. Szab. 106. §. 3. p. 3. bek.)

Vizsgálva azt az esetet, ha a fentiekkel egyébként azonostényállás mellett az nyer bizonyítást, hogy a csomagolás megfelelő volt, úgy a fentebb már tárgyalt és a posta kártérítési kötelezettségét megállapító esettel állunk szemben. Mégis ez esetben is szabadul a posta a kártérítési kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy már folyt a csomag akkor, mikor a feladó küldönc a mozgópostakocsiba tette. Vélelmezhető ez a tény akkor, ha ugyanazon feladó által ugyanakkor feladott olyan csomagon látszik a folyadék nyoma, amely a mozgópostakocsiban nem, de a feladó kocsijában egymás mellett álltak. Szabadul továbbá a posta a kártérítési kötelezettség alól abban az esetben is, ha a feladó küldönce figyelmeztetés dacára a mozgópostában olyan helyre helyezte el a csomagot, hogy az éppen ennek következtében sérült meg. Ezen esetekben a kártérítés megtagadásának alapja részben a feladó joglemondó nyilatkozata, részben az a körülmény, hogy a kár bekövetkezésének oka a feladó megbízottjának cselekménye, illetőleg mulasztása volt.

Érdekesen alakul a posta kártérítési felelőssége és élénken rávilágít a kártérítési felelősségének a feladó nyilatkozata által történő korlátozására az az eset, amikor a feladó nem jelezte terjedelmesnek folyékony és törékeny tartalmú csomagját. Általában az üzletszabályzat rendelkezése alapján ilyen esetben csak akkor jár kártérítés, ha a feladó bizonyítani tudja, hogy a károsodás a posta súlyos mulasztásának következménye. Kérdés, hogy az A. 2. Szab. 26. §. 2—3. pontja alapján terjedelmes jelzés nélkül feladott folyékony és törékeny tartalmú csomag sérülése esetén hogyan alakul a posta kártérítési felelőssége? A vélelem ebben az esetben a mellett harcol, hogy rendes feladás esetén a posta csak terjedelmesként vette volna fel a csomagot, tehát a kötelelem-fakasztó tény bekövetkezése arra vezethető vissza, hogy a küldemény a feladás előtt a posta részéről nem vizsgáltatott felül. Már pedig ilyen esetekre a feladó lemondott kártérítési jogáról s így a posta a feladó nyilatkozata alapján szabadul a kártérítési kötelezettség alól. Ilyen tényállás mellett a feladó kártérítést csak abban az esetben kaphat, ha bizonyítani tudja, hogy a posta súlyos mulasztása miatt a küldemény sérülése még abban az esetben is bekövetkezett volna, ha a küldeményt terjedelmesnek jelezve adta volna fel, vagyis bizonyítja, hogy a kötelelem-fakasztó tény nem a feladás előtt a posta részéről történő felülvizsgálat elmaradásában kell keresni.

Nehéz volna a kérdéssel kapcsolatos összes eshetőség kimerítése, azonban általános szabályként mondhatjuk azt, hogy az A. 2. Szab. 26. §. 2—3. pontja

alapján feladott csomagokat általában az A. 1. Szab. 105—111. §-aiban előírt rendelkezések szerint kell kártalanítani, kivéve mégis azokat az eseteket, melyeknél a kártérítési kötelem abból a tényből fakad, hogy a csomag felvételénél a felvevő hivatalnak nincs módjában azokat a postai szabályok szempontjából megvizsgálni és azonosítani s ez utóbbi esetekben a feladó által adott ilyen irányú joglemondó nyilatkozat alapján kártérítés nem jár.

Az 1935. évi 4. számban közölt
7. számú pályatétel:

Központosított vagy szétagolt legyen-e a nagyvárosok kézbesítési rendszere?

A pályázat eredménytelen maradt.

Az 1935. évi 5. számban közölt
9. számú pályatétel:

Mi módon lehet a külterületi lakosokat a rendszeres postaforgalomba bekapcsolni?

A pályázat eredménytelen maradt.

Az 1935. évi 5. számban közölt
10. számú pályatétel:

Az alkalmazottak anyagi felelősségének megállapításánál, tekintettel arra, hogy a posta szabályai az egyetemleges felelősséget nem ismerik, az együttes felelősség mellett érvényesíthető-e a fokozatos felelősség elve s mily módon volna ez — az A. 2. Szab. 6. §-ának 1—3. pontjaiban és a Fegyelmi Rendtartás 30. §-ának 33. és 37. bekezdéseiben foglaltak figyelembevételével — szabályozandó?

A nyertes pályamű szerzője: Kovács István m. kir. posta s. titkár (Debrecen).

A pályadíjnyertes munka, amelyet a szerkesztőbizottság közlésre méltónak ítelt a következő:

A jogi alapelvek között alig van régiebb a kártérítés elvénél. A tetteinkért való felelősség maga után vonja az idegen érdekekben okozott kár megtérítését. Jog és kártérítés között ezért a legszorosabb okozati összefüggés van s ez természetes is, mert jog jogvédelem nélkül nem képzelhető el. Míg a büntető-

jogi jogvédelem célja a büntetés, bizonyos cselekmények esetén bizonyos joghátrány alkalmazása, addig a magánjogi jogvédelemnek célja csupán a sértett jog helyreállítása, közelebbről a kártérítés. A kártérítés és a felelősség közötti kapcsolatra vonatkozó jogi felfogás azonban az idők folyamán bizonyos átalakuláson ment keresztül s azt véglegesen kialakultnak még a jogfejlődés mai álláspontja szerint sem tekinthetjük.

Nálunk az állam és a felek közötti extern viszonylatban a kártérítés kérdésében az államszámviteli törvény (1897. XX.) a magáévá tette azt a modern jogelvet, amely egyébként már korábbi jogszabályainkban is érvényesült, hogy az alkalmazottak által hivatali hatáskörükön belül okozott károkért az állam tevel. Természetesen az állam az alkalmazottaival szemben ennek következtében előállott kárkötelmi igényét közigazgatási úton külön szabályok által biztosítja. A magyar posta szabályai is ezért úgy a feleknek nyújtandó kártérítés, mint az alkalmazottak kártérítési kötelezettsége tekintetében a magánviszonyokat rendező egyéb jogszabályok (magánjog, kereskedelmi jog) kártérítési szabályaitól eltérően vannak megállapítva.

Ha ennek a szabályozásnak jogi természetét vizsgáljuk, azt állapíthatjuk meg, hogy abból egységes elvek érezhetők ki, azonban az alkalmazottak felelőssége súlyosabb és szélesebb körű, mint az államnak a felekkel szemben vállalt kártérítés iránti felelőssége.

A posta felelőssége ugyanis a fuvarozónak a kereskedelmi törvényben megállapított szavatolásánál enyhébb. Szabályaink a kártérítésnek bizonyos szempontokból korlátokat szabnak, azonkívül *a postai díjakra nézve bírói eljárásnak nincs helye*, az általános magánjoggal szemben pedig a legfontosabb eltérés az, hogy itt az állam lévén kötelezve, kikapcsolódott a kártérítés terjedelmének a vétkesség különböző fokozataihoz való igazodása. Az általános magánjog szerint ugyanis a szándékosság (dolus), vagy nagyfokú, a szándékossággal határos gondatlanság (culpa lata) esetén nagyobb a kárt okozó felelőssége, mert ezekben az esetekben nemcsak a meglévő vagyoni érték csökkenése (damnum emergens), hanem a várható haszon (lucrum cessans) is megtérítendő. Kisebb gondatlanság (culpa levis, diligentia quam in suis rebus stb.) esetén viszont jóhiszemű egyén a lucrum cessans megtérítésére nem kötelezhető. A posta ettől eltérően csupán a tényleg előállott kárt téríti meg, természetesen az üzletszabályzat korlátai között.

Amíg tehát a posta felelősségének a felekkel szemben a posta javára korlátai vannak, az alkalmazottak kötelezettségei tekintetében érdekes esetét láthatjuk ugyanazon elvek szerint megállapított, de súlyosabb felelősségnek. Ugy a Szabályrendelet Gyűjteményében, mint későbbi jogszabályainkban a posta arra az elvi álláspontra helyezkedett, hogy az alkalmazottak a postának okozott károkért felelősek, tekintet nélkül arra, hogy subjectiv vétkességük milyen fokának a következménye a kárt okozó cselekmény. *Az alkalmazott így az eljárásával okozati összefüggésben álló károkozás esetén az elmaradt hasznot is megtéríteni tartozik.* (Gondoljunk a *postai díjak be nem szedésének* esetére.) Minthogy azonban a posta által adott kártérítésnek bizonyos korlátai vannak, közvetve ezek a korlátok az alkalmazott javára is érvényesülnek, mert az alkalmazott természetesen a posta részére csak a tényleg adott kártérítés mérvéig kötelezhető megtérítésre. (Kivételesen ugyan a Forgon által „Üzletszabályzaton kívüli kártérítés“-nek nevezett esetben a méltányosságból adott nagyobb kártérítési összeg fizetése is terhelheti (külföldi jogszabályok

ezt a szándékosság és súlyos gondatlanság esetén mondják ki, ez azonban gyakorlatunkban ritkán érvényesül.)

A posta és alkalmazottak felelősségének az összehasonlítása alkalmával tehát azt látjuk, hogy míg a posta, tekintet nélkül a károkozás körülményeire, csupán a tényleges kárt, addig az alkalmazott, szintén a vétkesség fokozatainak tekintetbe vétele nélkül ugyan, de az elmaradt hasznot is tartozik megtéríteni. A postának ezt az enyhébb felelősségét nem magánjogi, hanem államjogi szempontokkal lehet indokolni, amely szempontok már nem tartoznak tárgyunk keretébe, az alkalmazottak felelősségének kérdését azonban tovább kell vizsgálnunk.

Az újabb magánjogi jogfejlődés szerint a kártérítésnek a károkozás vétkességi fokozataitól való függővé tétele rendszertani szempontból kifogásolható. Nem más ez, mint subjectiv büntetőjogi szempontoknak a magánjog területén való illetéktelen érvényesítése. A károsult szempontjából mellékes, hogy a gondatlanság kisebb, vagy nagyobb foka következtében szenvedtek-e jogi érdekei sérelmet. Ezért az újabb felfogás szerint a kárt minden esetben meg kell téríteni, amikor a kár és a kárttevő cselekménye között okozati összefüggés állapítható meg. Ez az elv érvényesül legújabb magánjogi törvényjavaslatunk 1.111 §-ában (objectiv károkozási elv. Kolozsváry) s a bírói gyakorlatban is. Minthogy eddigi magánjogi törvényjavaslataink és az élőjog között kölcsönhatás van, ez a helyes jogi álláspont a gyakorlati jogfejlődés irányával is megegyezik.

Ha tehát az alkalmazottak felelőssége kérdésében a posta fent vázolt álláspontját tekintjük, azt láthatjuk, hogy a posta helyes jogi érzékkel erre az álláspontra helyezkedett az alkalmazottak felelőssége kérdésének már a legelső szabályozásánál (21.725/1869. közmunka-közlekedésügyi miniszteri rendelet) s ez az elv érvényesül különböző formulázásban későbbi szabályainkban, így jelenlegi Postakezelési Utasításunkban is. Ezért az alkalmazottak egyéni felelősségének a kérdését jogszabályainkban helyesen kialakultnak tekinthetjük.

Nem alakult azonban ilyen egységesen az alkalmazottak felelősségének a jogi szabályozása azokban az esetekben, amelyekben a kár több alkalmazott cselekményével áll okozati kapcsolatban, akár úgy, hogy az többek közös mulasztásából keletkezik, akár pedig oly módon, hogy a kártokozó mellé a kellő ellenőrzést elmulasztó alkalmazott is kötelmi kapcsolatba kerül.

A kereskedelmi jog szigorúbb egyetemleges felelősségét, amely szerint a kötelmi kötelezettek bármelyikétől az egész kár követelhető s a teljesítő visszereseti jogát a kötelmi kapcsolatban álló többiekkel szemben külön érvényesítheti, a postai szabályok ezidőszert nem ismerik. Az egyetemleges felelősségnek, leginkább a kereskedelmi jognak a magánjognál szigorúbb szabályai keretén belül van értelme, ahol a jogosított nem tartozik válogatni, hogy melyik kötelezett ellen forduljon. A posta intern viszonyain belül azonban nincs helye, mert a posta alkalmazottai között hatáskörén belül végérvényesen rendezheti az egész ügyet. Régi kezelési szabályaink nem általános elvként ugyan, de bizonyos viszonylatokban itt-ott alkalmazták. Így pl. a Sz. Gy. III. R. 92. f.sz. 9.936/889. számú rendelet 15. §-a értelmében utalványok és utánvételek átszámításánál az átszámító és ellenjegyző, a 80.506/901. II. 21.902-8. számú rendelet szerint pedig a pénztáros és ellenzáros egyetemlegesen felelősek. Az 1927-ben kiadott Postakezelési Utasítás ugyan általános szabályként mondja ki, hogy a posta alkalmazottak a károkért együttesen és egyetemlegesen fele-

lősek. Ez azonban valószínűleg nem tökéletes szövegezés, mert vagy az együttes (aránylagos), vagy az egyetemleges felelősség a helyén való, a kettő egyidejű alkalmazása a kártérítés kérdésében félreértésekre, illetőleg teljesen eltérő gyakorlatra vezethet. Új Postakezelési Utasításunk ezt helyesebb szövegezéssel meg is változtatta.

A magánjogban a felelősség kérdése egy esetben van ilyen módon konstruálva, amikor ugyanis nem állapítható meg az, hogy a részesek milyen arányban vannak érdekelve a kárelőidezésében (Kúria I. G. 239/896.). Magánjogi gyakorlatunk azonban nem szívesen alkalmazza a fokozatos felelősség elvét (kezességnél pótkézes), amelyet azonban különleges postajogi viszonylatunkban az egyetemleges felelősség helyett sokkal helyesebben lehet alkalmazni.

Ha tehát a károkozást többen követik el, a posta beligazgatásában az egyetemleges felelősség helyett vagy az együttes (aránylagos), vagy a fokozatos felelősség elvét kell alkalmaznunk. Együttes a felelősség abban az esetben, ha a kártérítésre egyidejűleg többen kötelezhetők, akár egyenlő, akár mulasztásuktól függő arányban. Ezzel szemben fokozatos felelősségről akkor beszélünk, ha meghatározott személy a kártérítésre kötelezett, míg a kötelmi viszonyban álló többi személy ellen csupán subsidiáriusan, az esetben fordulhatunk, ha a kárösszeg az illetőn be nem hajtható. (Böszörményi az utóbbit helytelenül pótlólagos felelősségnek nevezi.) A probléma tehát az, miképpen érvényesüljenek ezek a postai jogszabályokban.

Hogy ebben a kérdésben milyen eltérő a különböző igazgatási ágak álláspontja, arra nézve érdekes példa az 1915. évi Vasúti Szolgálati Szabályzat, amelyben, ha többek vétkességi arányát nem lehet megállapítani, a kártérítés iránti kötelezettségük „állandó illetményeik nagysága arányában van megállapítva”. Itt szintén subjectiv szempontoknak az érvényesülési esetével állunk szemben, amely nem veszi figyelembe azt, hogy a kártérítés alapja csupán a kár és a cselekmény közötti okozati összefüggés lehet. Ebben a példában a jogérzettel ellenkezik az, hogy a nagyobb fizetésű, tehát vagy gyakorlottabb, vagy kiválóbb tisztviselőt nagyobb kár viselésével sújtsuk. Ilyen szociális szempontoknak az alkalmazása a kártérítéssel kapcsolatban nem logikus.

Postakezelési Utasításunk 6. §. 2. és 3. pontjai szerint tekintet nélkül arra, hogy a kár együttes szabálytalan eljárás eredménye, vagy pedig az ellenőrzés elmulasztásával együttesen keletkezik, a részesek együttesen, a kár előidezéséhez való hozzájárulásuk arányában felelősek. Fokozatos felelősség csupán rossz háziszokás esetére van kimondva és pedig úgy, hogy elsősorban a hivatalvezető felelős s csak másodsorban a mulasztást elkövető alkalmazott.

Vitán felül áll, hogy az együttes felelősség a helyes álláspont az esetben, ha a kár együttes szabályellenesség következménye. Igaz, hogy a gyakorlatban a mulasztást elkövetők ezzel rendszerint nem értenek egyet s igyekeznek a felelősséget a másik félre áthárítani. Azonban itt is érvényesül az a paradoxnak látszó, de alapjában helyes jogi megállapítás, mely szerint az olyan ítélet a legigazságosabb, amelyet mindkét fél igazságtalannak tart. Az ellenőrzés kérdésében már az együttes felelősség nem vezet megnyugtató eredményre. Példával illusztrálva felmerülhet a következő eset: A hivatalvezető elhanyagolja a pénztár ellenőrzését. A főpénztáros sikkaszt s rajta a kárt nem lehet behajtani. Az A. 2. Szab. 6. §. 2. pontja értelmében a hivatalvezetőn a teljes kár nem hajtható be, mert e szerint a szabály szerint a hivatalvezető és a főpénztáros „együttesen és abban a mértékben felelősek, amilyen mértékben cse-

lekményeikkel, vagy mulasztásukkal a kár előidézéséhez hozzájárultak". A főpénztáros cselekményét a legenyhébb elbírálás esetén is súlyosabb mértékűnek kell tartanunk, ennél fogva a hivatalvezetőt csak a kár egyrészének a megtérítésére lehet kötelezni. Már pedig a hivatalvezetőt ebben az esetben olyan súlyos mulasztás terheli, amelynek következménye a teljes kártérítés lehet s ezért a felelősség kérdését feltétlenül oly módon kell szabályoznunk, amely a kár legmesszebbmenő biztosítására alkalmas.

Az A. 2. Szab. 6. §. 3. pontja viszont házi szokásokért elsősorban a hivatalvezetőt teszi felelőssé. A házi szokás fogalma Postakezelési Utasításunkban nincs meghatározva. Egy egyénnek a huzamosabb időn keresztül tartó szabályellenes kezelése ez, vagy szükséges, hogy többen kövessék ugyanazt a gyakorlatot? Ezért ennek a pontnak az alkalmazása nehézségekbe ütközik. Nem tarthatjuk azonban ebben a kérdésben a szabályozást véglegesnek azért sem, mert a kártérítés fentebb kifejtett elvei itt is sérelmet szenvednek. Kétségtelen, hogy a hivatalvezető felelősségének ebben az értelemben való megállapítása bizonyos büntetés jellegével bíró hátrányt jelent. Itt ugyanis a mulasztást, sőt esetleg visszaélést elkövető alkalmazott mentesülhet a kártérítés alól, feltéve, hogy az a hivatalvezetőn behajtható s ezért kétségtelen, hogy a kártérítés súlypontját büntetésszerűen az ellenőrzésre kötelezett hivatalvezetőre toltuk át. Már pedig minden alkalmazott tartozik a szabályt ismerni és helyesen alkalmazni. A büntetőjogi elveknek az alkalmazása tehát itt sem helyénvaló. Postai szabályainkra nézve éppen az utóbbi években igen helyes irányú rendszerező munka folyik, amely különös tekintettel van a systematikus szempontokra. A büntetés Fegyelmi Rendtartásunk területe. Abban az esetben, ha a hivatalvezető hivatalában rossz háziszokást tűr meg, azt bizonyítja, hogy nem arra a bizalmi beosztásra való. Ebben az esetben pedig *szerintem nem kell kártérítésre kötelezni, hanem beosztásától el kell vonni s ellene fegyelmi úton kell eljárni.* Ugyanez áll minden ellenőrző tisztviselőre nézve is.

Összefoglalva tehát az eddigieket, az A. 2. Szab. 6. §. 1—3. pontjai csak úgy szabályozhatók, ha az együttes és fokozatos felelősség elve a kártérítés kérdésében kialakult modern jogfejlődésre való tekintettel érvényesül bennök és ez rendszertani szempontból fegyelmi eljárási szabályainktól függetlenül állapíttatik meg. Ezek tekintetbe vételével az A. 2. Szab. 6. §. 1—3. pontjait nézetem szerint a következőképen kellene módosítani:

Az 1. pont, minthogy teljesen kielégítő szabályozást nyújt, fenntartható, azzal a hozzáadással, hogy e pontnak a felügyeletre és ellenőrzésre vonatkozó része azokra az esetekre vonatkozik, amikor az ellenőrzött alkalmazott mulasztást nem követett el, illetőleg nem postai alkalmazott az, akit ellenőrizni kell.

Helytálló a 2. pont is azzal a változtatással, hogy a felügyelet és ellenőrzésre vonatkozó rész külön szabályozás alá vonandó. A 3. pontot teljesen hatályon kívül helyezném.

A felügyelet és ellenőrzés elmulasztása esetére a fokozatos felelősség elvét alkalmaznám, oly módon, hogy elsősorban a mulasztást elkövető alkalmazott felelős s az ellenőrző alkalmazott csupán másodsorban, ha a kárt a felelős alkalmazotton nem lehetne behajtani. A Fegyelmi Rendtartás 30. §-ának 33. és 37. bekezdését csupán a Postakezelési Utasítás kártérítési szabályaira való hivatkozással kellene ennek megfelelően kiegészíteni.

Ez a szabályozás a posta anyagi érdekeinek a legmesszebbmenő megóvására alkalmas és jogi szempontból sem lehet kifogásolni. Igaz, hogy az ellen-

őrző alkalmazott munkájáért nem tartozik olyan abszolút anyagi felelősséggel e szerint az elgondolás szerint, mint az ellenőrzött, azonban nem méltánytalan, hogy a közvetlenül felelős alkalmazott, tehát az, akinek a ténykedéséből a cselekmény kiindult, elsősorban legyen felelős. Ellenőrzés nem minden viszonylatban van berendezve a postán, olyan értelemben, hogy a kár bekövetkezését megelőzhesse s az olyan alkalmazott is, aki ilyen egyidejű ellenőrzés nélkül működik, teljes mértékben felelős. Ahol pedig van ellenőrzés, a posta nem azért alkalmazza, hogy az ellenőrzött felelősségét és kártérítési kötelezettségét enyhítse. Az ellenőrző tisztviselőnek a kártérítésben való együttes, vagy éppen súlyosabb részesítése nem alkalmas az ellenőrzött munkája gondosságának a fokozására. Azonkívül pedig az ellenőrző tisztviselő rendszerint a szabályok nagyobb tömegében dolgozik s a kártérítésben való ilyen részesítése a tekintélyét sem óvja meg annyira, mintha ellene külön járunk el, amely eljárásunk a szükséghez képest bizalmas jellegű is lehet.

Irodalom:

- Böszörményi Kálmán: Postakezelési kézikönyv.
 Dezső Gyula dr.: A kártérítés alaptanai (1928.).
 Forgon Lajos dr.: A postai kártérítés alapelvei.
 Gajzágó László dr.: Az állam felelőssége.
 Hollós József dr.: Postajog.
 Kmetty Károly dr.: Magyar Közigazgatási jog.
 Kolozsváry Bálint dr.: Magánjog.
 Kugyerai Ede: P. T. Tb. Szab. R. Gyűjt. 1897—1907.
 Kuncz Ödön dr.: Kereskedelmi és váltójog.
 Mikola Árpád: A postakezelés könyve.
 Szladits Károly dr.: A magyar magánjog vázlata.
 Zachár Gyula dr.: Magyar magánjog.

Az 1935. évi 6. számban közölt
 11. sz. pályatétel:

Milyen új eszközöket és módokat lehetne igénybevenni a távbeszélő népszerűsítésére?

A pályázat eredménytelen maradt. A beérkezett pályaművek minegyikében volt ugyan néhány tetszetős gondolat, a gyakorlati megoldás azonban sok tekintetben hiányos volt.

*) A távbeszélőre vonatkozó adatok részletezése:

A budapesti egységes hálózatban ¹⁾							Vidéken	
Év	Hó	Köz- pon- tok	Allo- mások	Kez- demé- nye- zett	Érke- zett	Számított helyi beszélgetések száma ezekben	Központok	Állomások
		száma		távolsági beszélgeté- sek száma ezekben				
1934	VII.	21	52.126	100	97	9.026	1.472	30.854
	VIII.	21	52.404	110	104	8.281	1.477	31.143
1935	VII.	21	57.627	106	101	9.758	1.502	33.487
	VIII.	21	57.884	118	111	9.074	1.503	33.708
1934 VII.havá- hoz képest	több + kevesebb -	—	5.501	6	4	732	30	2.633
1935 VII.hóban	%	—	10·6	6·0	4·1	8·1	2·0	8·5
1934 VIII.havá- hoz képest	több + kevesebb -	—	5.480	8	7	793	26	2.565
1935 VIII.hóban	%	—	10·5	7·3	6·7	9·6	1·8	8·2

¹⁾ Albertfalva, Békásmegyér, Budafok, Budapest, Budatétény, Csepel, Csillaghegy, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestújhely, Rákospalota, Tisza István kertváros, Újpest.

Az augusztus havi forgalom az előző év augusztusához viszonyítva majdnem minden főüzletágnál kedvezően alakult.

Az általános emelkedés mellett a postaforgalom változatos képet mutat, mert egyes küldemények igen erőteljes emelkedése mellett más küldemények, pl. a kézi-, betét- és sommás csomagok, valamint a kézbesített ajánlott levélpostai küldemények darabszáma csökkent. Legszenbetűnőbb az emelkedés a be- és kifizetett postautalványok, valamint a postatakarék és csekkbe- és kifizetések darabszámában és összegében. Ennek az a magyarázata, hogy a folyó évben a szeptember hó 1-ére eső vasárnap következtében az utalvány és csekkforgalom tekintélyes része, elsősorban azonban az illetményutalványok és csekkek kifizetése még augusztus hónapban bonyolódott le. Az augusztus havi nagyobb forgalmat tehát a szeptember hónapra esedékes forgalomnak részbeni eltolódása okozta, aminek egy másik következménye, hogy az augusztus hónapban megduzzasztott forgalmat szeptember hónapban természetesen leg apadás fogja követni.

A távbeszélőforgalom az 1934. évi áprilisi részbeni díjszabás leszállítás óta állan-

dóan és egyenletesen emelkedik. Az állomázzaporulat és a beszélgetések emelkedése között megvan a kellő összhang, mert mind a helyi, mind a távolsági beszélgetések százalékszerű emelkedése megfelel a távbeszélő állomások százalékos szaporulatának.

A nyilvántartott rádióengedélyesek száma a múlt évvel szemben 37%-al emelkedett, az előző hónaphoz viszonyítva azonban a közelgő tárgysorsjáték és a három havi díjmentesség ellenére is még mindig csökkent. A csökkenés nem jelentős, mindössze 0·06%. Érdekes azonban, hogy ezt a budapesti engedélyesek számának 0·2%-os csökkenése idézi elő, mert a vidéki előfizetők száma, ha alig észrevehetően is (0·01%-kal) emelkedett.

A három havi díjmentesség kedvezményének életbelépése, vagyis július hó 1-je óta augusztus hó végéig a rádióelőfizetők száma 0·37%-kal csökkent, míg az előző év ugyanazon szakában a csökkenés 1·02%-os volt. A nyújtott kedvezmények az előfizetők számának alakulását tehát csak annyiban befolyásolták, hogy az ebben az időszakban rendszeresen jelentkező csökkenés valamivel mérséklődött.

II.

A forgalom munkaegységekben.

A személyzet munkaeredményének megállapítása oly módon történik, hogy a

posta a végrehajtó szolgálatban végzett munkákat a reájuk fordított idő, a munka

minőségének és mennyiségének figyelembe vételével munkaegységekkel értékeli, méri. A posta forgalmának lebonyolításánál végzett és egységekben kifejezett munkát a küldemények darabszámának a küldeményemenként megállapított értékegységgel

való szorzata és e szorzatok eredményének együttes összege adja. Ily módon tehát a munkaegységek a posta forgalmával kapcsolatos különböző természetű munkákat közös fogalommal fejezik ki.

Munkaegységek megoszlása	Év	Hó	Posta	Táv- író	Távbe- szélő	Rádió	Összes	Az 1935. évben az 1934. évhez képest több (+) vagy kevesebb (-) munkaegység %-ban*)					
			munkaegységek száma ezrekben					postá- nál	táv- írónál	távbe- szélő- nél	rádió- nál	össze- sen	
I. Budapest	1934	VII.	5.883	861	6.231	325	13.300						
		VIII.	6.423	944	5.837	323	13.527						
	1935	VII.	7.327	925	6.703	335	15.290	+24.5	+7.4	+7.6	+3.1	+15.0	
		VIII.	7.176	981	6.368	335	14.860	+11.7	+3.9	+9.1	+3.5	+9.9	
II. Vidéken	1934	VII.	9.970	1.255	3.258	607	15.090						
		VIII.	9.931	1.393	3.430	604	15.358						
	1935	VII.	9.845	1.320	3.689	627	15.481	-1.3	+5.2	+13.2	+3.3	+2.6	
		VIII.	10.105	1.386	3.831	627	15.949	+1.7	-0.5	+11.7	+3.9	+3.8	
Kincstári hivataloknál	1934	VII.	10.114	1.462	8.174	595	20.345						
		VIII.	10.420	1.611	7.854	592	20.477						
	1935	VII.	10.808	1.549	8.841	621	21.819	+6.9	+5.9	+8.2	+4.4	+7.2	
		VIII.	10.785	1.639	8.610	620	21.654	+3.5	+1.8	+9.6	+4.7	+5.7	
II. Postamesteri hivataloknál	1934	VII.	5.526	637	1.298	337	7.798						
		VIII.	5.718	708	1.394	335	8.155						
	1935	VII.	6.139	678	1.530	341	8.688	+11.1	+6.6	+17.9	+1.2	+11.4	
		VIII.	6.258	710	1.567	342	8.877	+9.4	+0.3	+12.5	+2.0	+8.9	
Postaügy- nökségeknél	1934	VII.	213	17	17	—	247						
		VIII.	216	18	19	—	253						
	1935	VII.	225	18	21	—	264	+5.5	+2.0	+23.1	—	+6.5	
		VIII.	238	18	22	—	278	+10.3	-3.4	+16.0	—	+9.6	
Összesen :	1934	VII.	15.853	2.116	9.489	932	28.390						
		VIII.	16.354	2.337	9.267	927	28.885						
	1935	VII.	17.172	2.245	10.392	962	30.771	+8.3	+6.1	+9.5	+3.3	+8.4	
		VIII.	17.281	2.367	10.199	962	30.809	+5.7	+1.3	+10.1	+3.7	+6.7	

*) A % a munkaegységek pontos (ki nem kerekített) számának viszonyát jelzi.

A munkaegységek e természetüknél fogva igen alkalmasak az általános posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon történt. A táblázat az egyenlő

értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tünteti fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmas.

A munkaegységekben kifejezett összeforgalom a múlt év augusztusához képest 6.7%-kal emelkedett.

III.

Az 1933/34. és az 1934/35. évek forgalma munkaegységekben.

A két időszak összehasonlítása 3.8%-os emelkedést mutat. Különösen a távbeszélőforgalom és a rádió munkaegységek emelkedése szembetűnő, míg a postaforgalom

csak jelenlégtelen mérvben emelkedett, a táviróforgalom pedig némiképpen ismét csökkent.

Időszak	Posta	Táv- író	Távbe- szélő	Rádió	Összes	A forgalom az előző év azo- nos időszakához viszonyítva több (+) vagy kevesebb(—) munkaegység %-ban*)				
	munkaegységek száma ezekben					postá- ná	táv- írónál	távbe- szélő- nél	rádió- nál	össze- sen
1933. IX.—1934. VIII.	201.386	23.460	110.962	11.013	346.821					
1934. IX.—1935. VIII.	203.357	23.362	121.837	11.513	360.069	+ 1·0	— 0·4	+ 9·8	+ 4·5	+ 3·8

*) A % a munkaegységek pontos (ki nem kerekített) számának viszonyát jelzi.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

35. A tényleges alkalmazottak járandóságairól szóló — november hó 1-én (korlátozott szolgálatú ünnepnapon) esedékes — utalványok október hó 31-én kifizethetők-e?

Igen.

Az A. 1. Szab. 65. §. 11. pont 1. bekezdéséhez beragasztott 16. sz. fedőlapon foglaltak értelmében „Ha az esedékesség napja vasárnap vagy Gergely-naptár szerinti ünnepnap, a tényleges alkalmazottak járandóságairól szóló postautalványokat és postatakarékpénztári csekkfizetési utalványokat már az esedékesség előtti munkanapon fizetik ki.“ Ennélfogva nem vitás, hogy ha a hó első napja Gergely-naptár szerinti ünnepnap (tehát pl. Mindenszentek ünnepe, újév) ezeket az utalványokat már az előző munkanapon ki lehet fizetni.

Megjegyezzük, hogy a hó 1-ére eső Gergely-naptár szerinti ünnepnapon esedékes járandósági utalványok kifizetése csak addig volt vitás, amíg a Postaüzleti Szabályzat 65. §. 11. pont 1. bekezdése a 16. számú fedőlappal javítva nem lett. Javítás előtt ugyanis a szövegben „munkaszünetes nap“ szerepelt. Minthogy a munkaszünetes nap meghatározás másképpen magyarázható a nagyközönség és másképpen a postai belkezelés szempontjából, az egyöntetű eljárás biztosítása végett az Üzletszabályzatba „munkaszünetes nap“ elnevezés helyett vasárnap és Gergely-naptár szerinti ünnepnap“ elnevezés került (l. a P. R. T. 1933. évi 52. számát, illetőleg az A. 1. Szab. I. számú pótlék 16. folyószámát). (Beküldött kérdés.)

36. Hatóságok és hivatalok az egymásközt váltott levélpostai küldeményeiken alkalmazhatnak-e „Hivatalból, portóköteles“ záradékot?

Igen.

Az A. 1. Szab. 40. §. 8. pont 1. bekezdésében foglaltak szerint: „Belföldi forgalomban az állami, törvényhatósági, megyei városi, községi, továbbá az egyházi hatóságok, hivatalok és hivatalos közegek jogosultak a magánfelek érdekében feladott közönséges, ajánlott, úgyszintén expressz és tértivevényes levélpostai küldeményeket „Hivatalból, portóköteles“ záradékkal ellátva, bérmentesítés nélkül is postára adni. Ezeknek a küldeményeknek a díjszabás szerinti egyszeres díját a címzett fizeti.“

Az idézett bekezdésben használt „magánfelek érdekében feladott“ kifejezés értelmében általában arra utal, hogy a magánfél érdekében feladott levél címzettje rendszerint magánfél. Előfordulhat azonban olyan eset is, amikor valamely hatóság egy másik hatósághoz címzett levelét nem mint hatóságnak, hanem mint magánfélnek küldi. Pl. a bíróságtól az alispáni hivatalnak küldött árverési hirdetemény, amelyet az alispáni hivatal nem mint hatóság, hanem mint magánfél (a jelzálogos hitelező képviselője) kap.

Minthogy a hatóságok és hivatalok között váltott levelezésnél is találkozunk a „Hivatalból, portóköteles“ záradék alkalmazásával, az egyöntetű kezelés biztosítása végett a Postakezelési Utasítás 32. §. 14. pont utolsó bekezdése kifejezett rendelkezést tartalmaz arra nézve, hogy: „Ha-

tóságok és hivatali szervek más hatóságoknak és hivatali szervezeteknek címére is adhatnak fel levélpostai küldeményeket „Hivatalból, portóköteles“ záradékkal.

Természetesen a feladó hatóság jogkörébe tartozik annak meghatározása, hogy mikor, mely levélpostai küldemény kerüljön „Hivatalból, portóköteles“ záradékkal postai feladásra. A postahivatalok tehát a hatóságok és hivatalok által más hatóság vagy hivatal címére „Hivatalból, portóköteles“ záradékkal ellátott levélpostai küldeményeket kifogás nélkül kötelesek felvenni. (Beküldött kérdés.)

37. A C. 1. Szab. 34. §. 3. p. értelmében az időszakos távbeszélő állomások üzemét csak egész hónapra lehet meghosszabbítani. Ez a rendelkezés arra az esetre is vonatkozik-e, ha az időszakos állomás előfizetője előbb kéri a bekapcsolást, illetőleg üzembehelyezést, mint azt eredetileg kívánta? Például a hónap 15-ike helyett már 1-én kívánja az üzembehelyezést.

Félhavi vagy egész havi díjat köteles-e az előfizető fizetni?

Ha az időszakos állomás előfizetője nem az eredetileg kívánt időben, hanem hamarabb vagy későbbi időpontban kéri az állomás üzembehelyezését, azt csak abban az esetben lehet meghosszabbításnak tekinteni, ha a használat 6 hónapnál tovább tart.

Bármikor történik tehát az üzembehelyezés, hat hónapi időtartamra hat teljes havi díjat kell felszámítani. Hat hónap után azonban teljes havi díjat kell fizetni akkor is, ha a meghosszabbítást pl. 4 napra kérik.

A régi Tb. Ü. Sz. 20. §. 2. pontjának (504. sz. fedőlap) az a rendelkezése, hogy a 6 havi díjnak havi részletei csak teljes összegű havi előfizetési díjak lehetnek, tehát a hónap közbeeső napján történt bekapcsolás esetén az első töredék hónapra is e teljes havi díj jár, továbbra is érvényben marad. (Beküldött kérdés.)

NEMZETKÖZI POSTASZOLGÁLATI KÉRDÉSEK

Questions concernant le service postal international.

A Nemzetközi Postairoda elvi jelentőségű véleményei az 1934. év folyamán.

I. Küldemények feladása külföldön.

A Londoni Szerződés Zárójegyzőkönyvének III. cikke szerint: „Egyik ország sem köteles továbbítani vagy a címzettnek kézbesíteni azokat a küldeményeket, amelyeket a területén lakó feladók valamely idegen országban adnak vagy adatnak postára abból a célból, hogy az ott rendszeresített alacsonyabb díjakat kihasználják. A szabály alkalmazást nyer különbség nélkül mind a feladó által lakott országban előállított és azután a határon átszállított küldeményekre, mind pedig a valamelyik külországban előállított küldeményekre. Az érdekelt igazgatásnak joga van a kérdéses küldeményeket a feladási helyükre visszaküldeni vagy pedig azokat a belföldi díjaival megterhelni. A díjak beszedésének módozatai a saját tettségére vannak bízva.“

Ezt a rendelkezést egyébként a Kairói Szerződés is fenntartotta.

Egyik igazgatás azzal a kérdéssel fordult az Irodához, hogy a nem közvetlen zárlatokban szállított ilyen küldemények továbbszállítását az átszállító, átirányító

igazgatás megtagadhatja-e, vagy csupán az az igazgatás van jogosítva a küldeményeket a postai szállítástól kitiltani, ahol mind a feladó, mind pedig a címzett lakik.

Az Iroda mindenekelőtt megállapította, hogy a szóbanforgó rendelkezést Dánia javaslatára vették be még a Stockholmi Szerződés szövegébe.

Régebben a Madridi Szerződés Zárójegyzőkönyvében volt oly rendelkezés, hogy a küldeményeket felvevő igazgatásoknak joguk van életbeléptetni mindazokat a rendszabályokat, amelyekkel megakadályozhatják a díjszabás-különbségek-ből eredő visszaéléseket. Ilyen rendszabály lehetett pl. az összes levélpostai küldemények kötelező bérmentesítése.

Azonban mind ebben, mind pedig a fentebb említett szövegben csupán a származási, illetőleg felvevő ország jogáról van szó és nincs említés az átszállító igazgatásról.

A Londoni Kongresszuson Németország a Zárójegyzőkönyv IV. pontjául a következő szöveget ajánlotta:

„Az érdekelt igazgatás kérelmére minden igazgatás köteles megtagadni azon küldemények szállítását, amelyeket az ő területén a végből adtak fel a származási

országba való továbbítás végett, hogy az alacsonyabb díjszabás előnyét élvezzék."

Javaslatát Németország azzal okolja meg, hogy az az ország, ahol a küldeményeket postára adják, könnyebben meg tudja állapítani a visszaélést, mint a rendeltetési ország s ezért van szükség az ő közbenjárására.

Látjuk, hogy mindig a felvevő országról van szó, tehát arról, ahol a küldeményeket olcsóbb díjszabással akarják visszaküldeni abba az országba, ahonnan tulajdonképpen erednek. S az érdekeltnek, tehát a kézbesítő igazgatásnak, a visszaélések megakadályozása végett ehhez az országhoz kell fordulnia. Átszállító igazgatásról nincs szó.

Jugoszlávia Londonban javaslatot nyújtott be, amely szerint minden ország kérheti, hogy az az idegen igazgatás, amelynek postakocsija az ő területén tartózkodik, az otttartózkodás ideje alatt levélszekrényét zárja el az idegen országból eredő küldemények feladásának megakadályozása végett. Az előkészítő bizottság azonban Németország javaslatát fogadta el, mert ezt alkalmasabbnak találta a visszaélések megakadályozására.

Végül maga a Zárójegyzőkönyv szóbanforgó cikke is csak a feladó lakóhelyének országában vagy külföldön előállított küldeményekről beszél.

Az említett szövegek egyikében sincs szó arról, hogy az átszállító igazgatásoknak joguk lenne arra, hogy saját elhatározásukból eljárjanak. Az Irodának arról sincs tudomása, hogy ily rendelkezésről másutt emlékezés történnék.

Ennek alapján tehát az átszállító igazgatásnak alkalmazkodnia kell a Szerződés 25. cikkének 1. pontjában foglalt átszállítási szabadsághoz és a Szerződés 3. cikke 1. pontjának 1. bekezdésében foglalt kötelezettséghez, amely a zárlatokban és nem közvetlen zárlatokban (à découvert) átszállított küldemények továbbítására vonatkozik; a Zárójegyzőkönyv III. cikkében említett rendelkezések foganatosítását pedig a rendeltetési igazgatásra kell bízni. Természetesen abban az esetben, ha észrevesz ily szabályellenes küldeményeket, erről értesítheti a rendeltetési országot.

Egyébként a rendeltetési országok mind a felvevő, mind az átszállító igazgatásokkal megegyezhetnek oly intézkedések megtételében, amelyeket alkalmasaknak tartanak a visszaélések megakadályozására.

II. Üres zsákok visszaküldése.

„A“ igazgatás „B“ igazgatás kicserélő hivatalához csomagzárlatokat küld „A“ ország hajójával. „B“ igazgatás „A“ igazgatás részére sem levélpostai, sem csomagzárlatot nem készít. Ezért azt kérdezi a Nemzetközi Irodától: mily módon juttassa vissza az indítóhivatalhoz a zárlatok készítésére használt üres zsákokat.

Az Iroda megállapítja, hogy a Londoni Csomagegyezményt aláíró államok közötti forgalomban az üres zsákok visszaküldését a Szabályzat 2. cikke szabályozza.

Ha „B“ igazgatás „A“ részére nem készít zárlatokat, a zsákokat „A“ ország legközelebb induló hajójával kellene az Iroda véleménye szerint visszaküldeni.

Az Iroda közli, hogy így jár el egy másik igazgatás is. Ez számos tengerentúli állam részére indít csomagzárlatot a nélkül, hogy tőlük zárlatot kapna. A rendeltetési igazgatások a visszaküldendő üres zsákokat ugyanazokkal a hajóstársaságokkal küldik vissza, amelyek a zsákokat odafelé szállították.

III. Csomagok visszajelentése.

Egyik igazgatás véleményt kért az Irodától arra nézve, hogy ha a feladó csomagjának kézbesíthetatlensége esetére visszajelentést kötött ki, kötelező-e a visszajelentés kiállítása abban az esetben is, ha a tartalom a rendeltetési országban behozatali tilalom alá esik, vagy pedig minden előzetes értesítés nélkül vissza lehet-e küldeni a csomagot.

Az Iroda álláspontja szerint visszajelentést ilyenkor is kell küldeni, tekintet nélkül a Csomagegyezmény 15. cikke 3. pontjában a tiltott tartalmú csomagok kezelésére vonatkozólag megállapított rendelkezésekre. Ugyanis az Egyezmény 36. cikkének 2. pontja értelmében az erőhatalom esetét kivéve, a feladó által kért visszajelentést akkor is el kell küldeni, ha a csomagot szállítás közben hivatalból akár a posta, akár a vámhatóság visszatartja, vagy ha kifosztották, megsemmisítették vagy bármely más hasonló okból raktáron tartják. Egyébként az előbb említett 15. cikk 4. pontjának 2. bekezdése előírja, hogy a szállításból kizárt, de tévedésből felvett csomagok sorsáról, ha ezeket a rendeltetési igazgatás sem vissza nem küldi, sem nem kézbesíti, megfelelő módon értesíteni kell a felvevő igazgatást, hogy a szükségesnek látszó intézkedéseket megtehesse.

Dr. Lukász Alfonz.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Abesszinia.

A világ figyelme most Abesszinia, az ismeretlen ország felé fordul; minden hír és ismertetés, amely erről a keletafrikai országról szól, felkelti érdeklődésünket. Faragó László, aki neve után ítélve hazánkfia: „Abesszinia az események előestéjén” címmel angol nyelven könyvet írt, amely a mai Abessziniával ismertet meg bennünket. Bár ez a munka az abessziniai élet minden vonatkozásában igen érdekes ismertetéseket tartalmaz, ez alkalommal csak az ország postájára vonatkozó részét kívánom ismertetni.

Abesszinia fővárosa tudvalevőleg Addis Abeba, ahová hetenkint egyszer, hétfőn este 9 órakor érkezik a vonat. A postahivatal előtt már $\frac{3}{4}$ 9 órakor elhelyezkednek az emberek és akár éjfélig is várnak a posta kiosztására. Eljönnek ide olyanok is, akik levelet senkitől sem várnak, de a terefere, a kaszinózás vágya vonza őket ide. Szerző szerint ez a postahivatal nagyszerűen fel van szerelve, de rajta kívül nincs is más postahivatala az országnak. Modern postaszolgálatról tehát nem lehet beszélni. A hivatalvezető a szerzőt végig vezette a hivatal helyiségein, amelyeket európai nívón levőknek talált. A felvételi osztályon, különösen a bélyeg-eladásnál sorban álltak az emberek. A bélyegszükséglet állandóan emelkedik. Európába szóló egyszerű levél díja 4 gers (kb. 50 fillér). Igen sokan kétszer annyi értékű bélyeget, lehetőleg minél több egységben ragasztanak levelükre, hogy a címzettnek örömet okozzanak. Az ajánlott levelek felvételénél szerző azt tapasztalta, hogy ezt az ünnepélyesnek tartott cselekményt a feladással megbízott fekete szolgáló barátainak társaságában végzi.

A posta alkalmazottai abessziniaiak, akik ügyesek és megbízhatók. Nincsen sok munkájuk, mert a városban a háznál kézbesítést nem ismerik. Annak, aki levelet vár, a postahivatalba kell mennie, hogy azt megkaphassa.

Vidékre hetenkint egyszer hosszú és veszélyes úton kézbesítő viszi a postát. Egyik postaállomás a másiktól 30–40 mfd. távolságra van. Ezekon az állomásokon átadják a leveleket és innen egy másik küldönc viszi a postát a következő állomásig. A postaküldöncöt ezeken a kultúrát nélkülöző helyeken szent embernek tartják s így az emberek részéről táma-

dásnak nincsenek kitéve. A küldöncök egyenruhát nem viselnek; ismertetőjelük az a felsőrészen behasított bot, amelynek hasadékába helyezik a leveleket. A szolgálat meggyorsítása céljából egyidőben postaszállító kocsikkal kísérleteztek. Ez az újítás azonban nem vált be, mert a kocsikat a banditák megtámadták és kirabolták. Ily körülmények között kénytelenek voltak visszatérni az évezredes gyalogküldönc rendszerhez. Ha az emberek nem is bántják a küldöncöket, annál nagyobb veszélyt jelentenek a vadállatok, amelyeknek támadása ellen természetadta leleménnyel védekeznek. Élelményükre kenyert és kevés borsót visznek magukkal. Mezítláb futnak a forró sivatagban, árkon-bokron keresztül veszik az utat, hogy mielőbb rendeltetésük helyére érkezzenek és a hegyekre úgy másznak, mint a zergék. Abessziniában még a gyermekek is fegyvert viselnek, csak a postaküldöncök nincsenek fegyverrel ellátva. Minthogy ezek a postaküldöncök csak az egyes postaállomások között közlekednek, külön küldöncök járnak a vidéket, hogy a leveleket kézbesítsék, illetve összegyűjtsék.

A szerző az egyik küldöncöt hivatalos útján $2\frac{1}{2}$ napig kísérte. Amikor arra alkalmas helyre érkeztek, Faragó a küldöncöt megállította, hogy fényképfelvételt készítsen róla. Egy öreg asszony látta ezt és elsietett, hogy nemsokára visszatérjen feldühödt embertömeg kíséretében. A ben születettek azt hitték, hogy a fényképező ördög, aki a vizet megmérgezi. A postaküldönc mentette meg a szerencsétlent a haláltól azzal, hogy a szentnek tartott botot a magasba emelte.

(Dr. L. B.)

Anglia.

Az angol posta alkalmazottainak száma 1935. év július 1-én 239.302, tehát 8.501 fővel volt több, mint egy évvel ezelőtt. A háború utáni gazdasági válság következtében az angol posta is kénytelen volt alkalmazottainak létszámát lényegesen csökkenteni. De a néhány év óta tartó forgalomemelkedés következtében évről-évre újabb és újabb létszámemeléssel ma már több személyzettel dolgozik, mint a gazdasági válság előtt. Az 1934. év októberében végrehajtott távbeszélő díjleszállítás következtében megnövekedett forgalom ellátására azóta 4.107 alkalmazottal kellett a távbeszélő központok személyzeti létszámát emelni.

*

Az angol postagazgatás ez év júliusában ünnepelte fennállásának 300 éves évfordulóját. Az első államilag szervezett postaintézményt angol földön ugyanis I. Károly angol király 1635. július 1-én kiadott rendelete hívta életre, amellyel az első Postmaster Generalt kinevezte és megbízta a magánszemélyektől eredő levélforgalom szabályozásával. Az évforduló alkalmával az angol uralkodó ünnepi szózatot intézett a posta személyzetéhez. Ezt a királyi szózatot maga az angol Postmaster General személyesen közölte rádió útján a nagyobb hivatalokban összegyűjtött személyzettel. E célból Londont külön e célra épült szolgálati hálózattal kapcsolták össze az ország összes nagyobb postahivatalaival, ahol azután a körzet szabaddá tehető személyzetét összegyűjtötték, hogy azok személyesen hallgathassák a főpostamester ünnepi beszédjét. Erre a célra több mint 35.000 mérföld szolgálati hálózat építése vált szükségessé. Ezt a hálózatot továbbra is megtartja az angol posta, hogy adandó alkalommal a főpostamester fontosabb közleményeit Londonból a jövőben is közvetlenül közölhesse a posta személyzetének összességével.

*

Az angol posta vezetője a különböző díjszabásnál az utolsó 12 hónap alatt végrehajtott mérsékléssel előálló jövedelem kiesést kerekén évi 3 millió fontra becsüli. A személyzeti járandóságok fokozatos emelése következtében pedig ugyanezen idő alatt kb. 2 millió font többkiadás állt elő. Ha tehát az angol posta forgalma és ennek következtében bevételei nem emelkednének, a múlt évi 12¹/₂ millió fontnyi bevételi feleslegénél 5 millió font csökkenésre kellene számítani. A főpostamester azonban az angol posta forgalmának eddigi emelkedésével biztosra veszi, hogy az angol posta bevételi fölöslegében ebben a költségvetési évben sem áll be csökkenés.

*

Érdekes kísérleteket folytat az angol posta a pályaudvari postahivatalok közlekedésének javítása érdekében. Ezeknek a postahivataloknak a pályaudvar felőli ajtónyílásait önműködően záródó és nyitó lengő ajtószerkezettel látja el. Ha valaki az ajtó felé közeledik és küszöbét átlépi, az ajtó magától kinyílik és addig nyitva marad, míg a zsákokkal terhelt alkalmazott kényelmesen beléphet a hivatalba.

*

Egyik nagyobb londoni felvevő postahivatalban érdekes kísérlet folyik az önműködő felvilágosító munkahely berende-

zésével. Ez a gépi berendezés gombnyomásra működő automata szekrény, amely a megfelelő emelőkar lenyomásával 50 különféle felvilágosítást tartalmazó táblázatot mutat be. Ha pl. a közönség valamely tagjának a csomag vagy levéldíjszába illető felvilágosításra volna szüksége, a megfelelő felírású gombot megnyomja. Erre a készülék közepén elhelyezett jól megvilágított nyílásában megjelenik a kívánt felvilágosítást tartalmazó nyomtatott szöveg. Ezzel az automatával az angol posta a felvevő munkahelyek kezelőit óhajtja mentesíteni a leggyakrabban ismétlődő felvilágosítások megadásával járó elfoglaltságtól.

*

A zárlatok készítésére használt postaszákok tisztogatásánál is újabb eljárásra tért át az angol posta. Az 1927. év óta alkalmazásban volt eddigi eljárás szerint a tisztításra váró zsákokat 100 darabonként zárt és egyenletesen forgó fadobban helyezték el. A percnként 11 fordulatot tevő dobban elhelyezett zsákok a fordulatoknak megfelelően helyüket állandóan változtatják. A portalanítás az által megy végbe, hogy a dob forgása következtében állandóan mozgásban levő zsákok egymáshoz dörzsölődve, a kihullott port nagy légnyomással kiszívják. Ilyen módon a dobban levő 100 drb zsákot kb 30 perc alatt lehet portalanítani.

Az új eljárás szerint a gyűjtő dobok alkalmazása elmarad és az elmozdított zsákokat egyenként függőlegesen nagy légnyomással dolgozó porszívó berendezés elé feszítik. A porszívó a zsák mindkét oldalát külön-külön megtisztítja. A gép működéséhez két munkaerő szükséges, akik megfelelő gyakorlattal naponként 2400 drb zsákot képesek portalanítani. Az új eljárást a 17 legnagyobb forgalmat lebonyolító angol postahivatalnál próbaként rendezték be. Előnye a berendezés olcsósága (darabonként alig 100 font) és az, hogy a zsákokat éppen ezért tisztítás céljából nem kell gyűjtőhivatalokhoz külön elszállítani, hanem a tisztogatást a zsákot kifogásoló hivatalnál is elvégezhetik. (P. N. 1935:8.)

*

A király trónralépésének 25. évfordulója alkalmával az angol posta a levelezőlap díját belföldön, a gyarmatokkal, továbbá az Amerikai Egyesült Államokkal és Egyiptommal való forgalomban 1¹/₂ pence-
ről 1 pence mérsékelte.

Ugyanakkor 1935. június hó 15-től kezdve a csomagok díjszabását is alaposan olcsóbbá tette. Eddig az angol posta 2

font súlyig 6, 2—5 font súlyig 9 pence, 5—8 font súlyig 1 shillinget, 8—11 font súlyig 1 shilling 3 pence kért a távolságra való tekintet nélkül. Az új kedvezményes díjszabás életbeléptetésével a súlyhatárok is megváltoztak és a díjazás is olcsóbb lett. Nevezetesen ezentúl nem 2, hanem 3 fontig lesz egységes (6 pence) a súlydíj. Innét kezdve 3—8 fontig fontonként 1 pencevel emelkedik a díjszabás; tehát 4 fontig 7, 5 fontig 8, 6 fontig 9, 7 fontig 10, 8 fontig 11 pence kér az angol posta. 8 fonton felül 15 fontig egységesen 1 shillinget kell a feladónak ezentúl csomagdíjként fizetni. Tehát a súlyhatárt főként a mezőgazdasági termékek postai szállításának megkönnyítése érdekében a díjszállítással egyidejűleg 11 fontról 15 fontra emelte az angol posta. (Bulletin D. Inf. 1935:7.)

Németország.

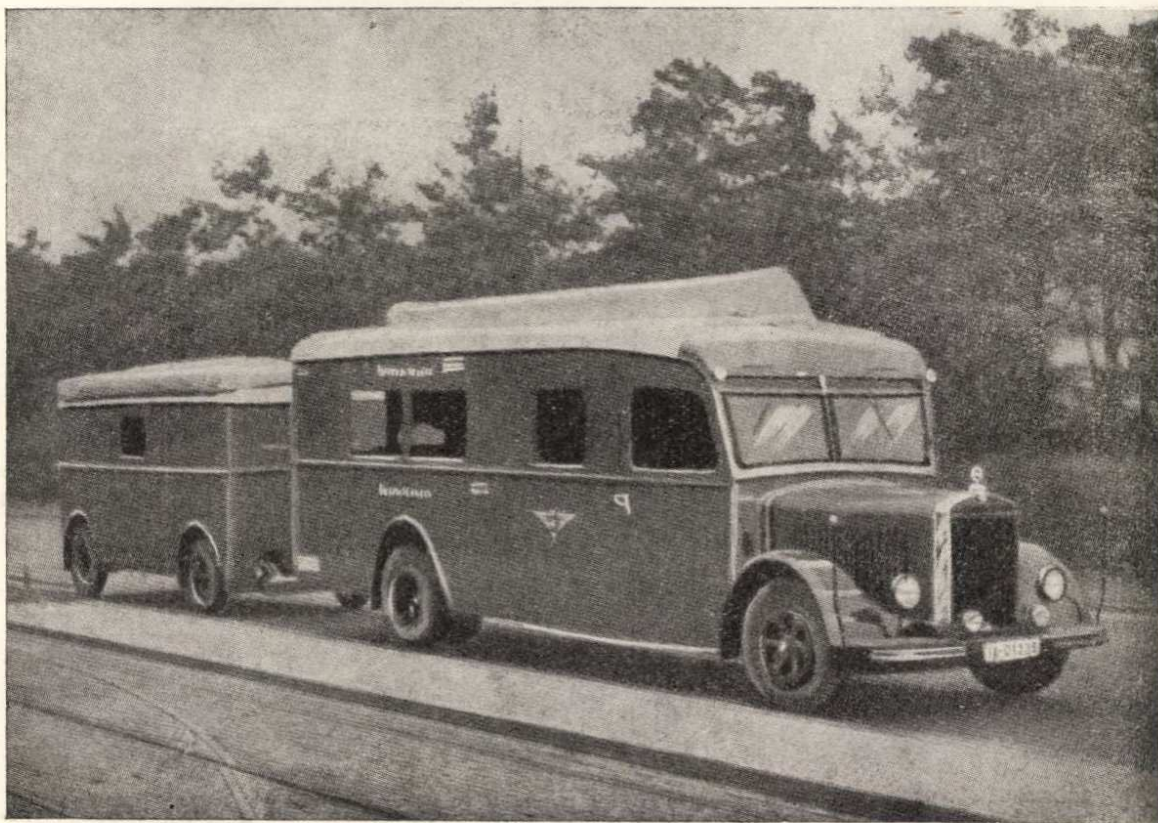
A nürnbergi nemzeti szocialista párt-összejövetel a hírlapok közlései szerint több százezres tömeget gyűjtött össze a horogkeresztes lobogó alá. E tömeg postai szükségletének kielégítése céljából, megjelentek a német postaigazgatás első gépkocsiban működő postahivatalai. Ez a postahivatal hasonlóan a francia posta ilyen berendezéseéhez, gépkocsira van szerelve s

így a szükséghez mérten könnyen változtathatja helyét és igen rövid időn belül (3 óra alatt) üzemképes állapotba lehet helyezni.

A német posta szállítható postahivatala Diesel rendszerű hatalmas méretű zárt gépkocsiba van szerelve. A gépkocsi egyik leereszthető oldalfalánál 3 felvevő munkahely és két levélbedobó nyílás áll a közönség rendelkezésére. A munkahelyeket a közönség leereszthető kettős lépcsődeszkán át közelítheti meg. A kezelőköcsi felett ponyvasátort feszítenek ki. E sátor nappal ablak és ajtónyílásokon, naplemente után pedig szükség esetében saját villanytelepéből kapja a világítást. A sátorban összecsuksukható tábori asztalok és székek állanak a közönség rendelkezésére.

A szétszedhető 6 távbeszélő fülke közül 3 a távolsági, 3 pedig a helyi beszélgetések közvetítésére szolgál. A sátort és a szétszedhető berendezési tárgyakat a kezelőkocsihoz csatolt pótkocsi szállítja. A szállítható postahivatalnak az az óriási előnye, hogy rövid ideig tartó tömeg-összejöveteleknél gyorsan, különösebb költségek nélkül és ott használható, ahol arra éppen szükség van. Fel- és leszerelésük alig jár számbavehető anyag pazarlással és így alkalmazásuk gazdaságos. (D. P. Z. 1935:19.)

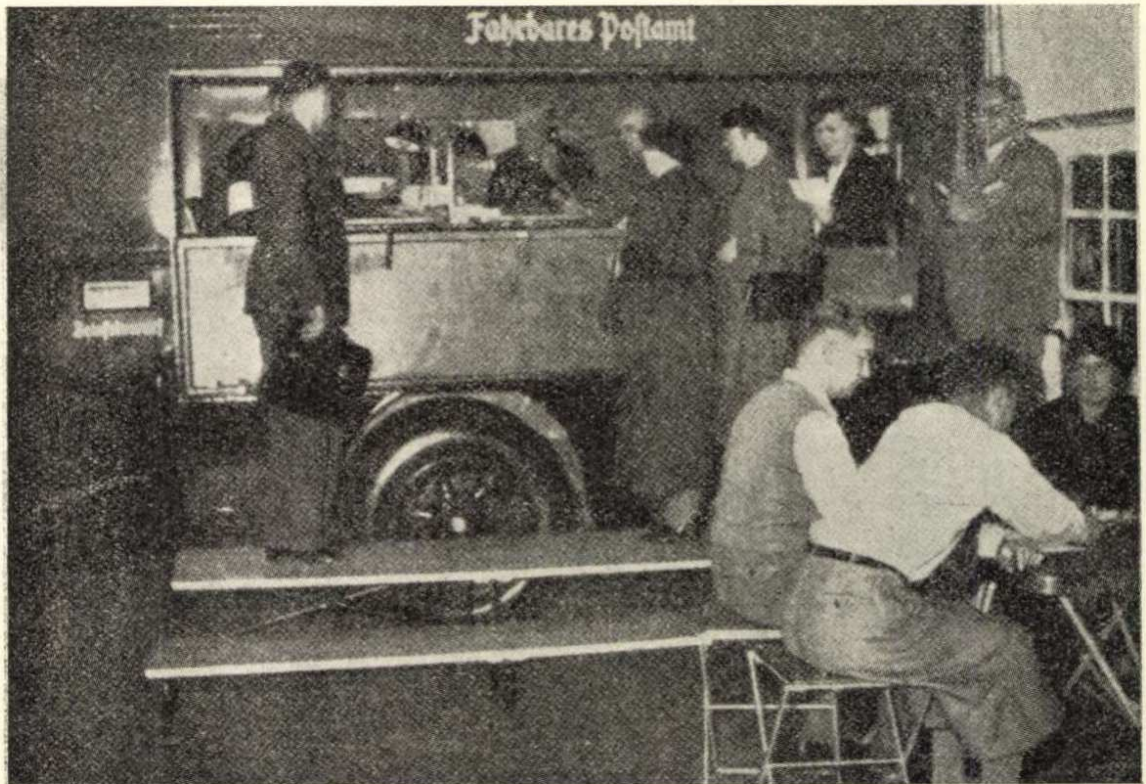
*

A német posta autóra szerelt szállítható postahivatala.

A szállítható postahivatal kezelőkocsija a ponyvasátorral.

A szállítható postahivatal működés közben.

A német posta a pénzt-kézbesítő alkalmazottak ellen utóbbi időben többször elkövetett merényletekre tekintettel, a biztonsági intézkedéseit szigorította. Kimondotta, hogy értékek kézbesítésével csak jól megtermett, erős és védekezésben képzett alkalmazottakat szabad megbízni. Bizonyos összegeket meghaladó készpénz kézbesítésénél a kézbesítő védelmére fegyveres kísérőt is kell kirendelni. A kézbesítő személyzetnek sapkáját szolgálat közben sem szabad fejéről levennie. Ez a sapka a kézbesítő kívánságára belülről 70 g súlyú alumínium fémbetéttel is bélelhető. A kézbesítő táskájának vállszíjzatát fémszalagbetéttel védik a vágás és szakítási kísérletek ellen. Ezenkívül minden kézbesítőt erősfényű villany-zseblámpával és éles hangú füttylővel szerelnek fel, a folyosók sötét zugainak és a sötét lépcsőházak megvilágítására, illetőleg szűkség esetében vészjel adására. A kézbesítő kerületeket úgy kell beosztani, hogy a pénzkézbesítő lehetőleg napvilágnál fejezhesse be körútját. A kézbesítőket a támadások esetében való védekezés módozataira állandóan oktatják, iskolázzák, elméleti és gyakorlati alapon. (U. P. 1935:8.)

*

A birodalmi postaminiszter az újonnan felvett joggyakornokoknak a gyakorlati postaszolgálatban való kiképzést biztosítandó megengedte, hogy a kerületi igazgatóságok egyenként legfeljebb 3 joggyakornokot vehessenek fel, akiket azután nagyobb kezelési hivataloknál kötelesek gyakorlati szolgálatra beosztani. A gyakorlati kiképzéssel a posta vezetősége a jogi minőségű alkalmazottaknak alkalmat akar adni, hogy a végrehajtó szolgálatba betekintést nyerhessenek s ezzel látókörük táguljon és szakismeretük bővüljön. Ugyanakkor megengedte, hogy a kerületi igazgatóságok a forgalmi tisztviselők utánpótlásának biztosítására érettségizett fiatalembereket vehessenek fel. Ezek a gyakornokjelöltek 18 évesnél fiatalabbak és 22 évnél öregebbek nem lehetnek és a forgalmi hivataloknál 1935. november 1-től egy évig tartó gyakorlati szolgálatra osztatnak be. A felvételnél előnyben részesülnek azok az érettségizett fiatalok, akik igazolni tudják, hogy már 1933. január 30. előtt a nemzeti szocialista pártnak tevékeny tagjai voltak. Másodsorban jönnek számításba az S. A., SS alakulatok, továbbá a Hitler-Jugend és az Arbeitsdienst tagjai. (P. N. 1935:7.)

Svájc.

A svájci postavezérigazgatóság személyzeti osztályának vezetője június havában a vezetőség megbízásából Lausanne-ban

előadást tartott a Svájci Postaalkalmazottak Országos Egyesülete által rendezett továbbképző értekezlet keretében. Igen sok közérdekű kérdéssel emlékezett meg. Többek között a képességi vizsgálatokról megállapította, hogy nem csálthatatlanok, de ügyes kezekben jó eszköz a megfelelő új alkalmazottak kiválasztásánál és az előjáró emberismeretének emelésére is kiválóan alkalmas, különösen más segédeszközökkel vegyesen alkalmazva.

A papíralak egységesítésével a svájci posta évenként 200.000 frank megtakarítást ért el; viszont számolni kell azzal, hogy az egységesített papír a különleges kívánságok kielégítésére talán nem mindig lesz alkalmas. A bútorok egységesítésével a postás szervek jobb felszerelését érték el.

A postai üzem gépesítésénél óvatosságra int. Pld. még a legújabb berendezésű, n. Sihl-postaépületben sem építették be a levélirányító gépeket, amelyeket pedig a holland és az angol posta már eredménnyel alkalmaz. A gépi berendezések alkalmazását a svájci posta az utóbbi időben pénzügyi okokból lehetőleg mellőzi. Ezzel szemben az egyhangú és kellemetlen tömegmunka végzésére, mint pld. zsákcsúsztató, zsákporoló berendezések, új rendszerű szellőztető, világító és levélbélyegző berendezések költségeire ma is találunk fedezetet.

Kéri, hogy a biztosok ne csak a személyzet csökkentésének lehetőségeit tanulmányozzák. Tőlük a vezetőség elsősorban a szolgálat javítására, a hivatalok célszerűbb berendezésére, a jobb munkabeosztásra, a gyakorlati céloknak megfelelőbb bútorok és berendezési tárgyak alkalmazására, a személyzet jóléti berendezkedésére vonatkozó javaslatokat vár. A biztosnak arra kell törekednie, hogy a postaszemélyzet gondolatait, de gondjait és bajait is bizalommal tárja fel előtte.

A tisztviselőknek tisztában kell lenniük azzal, hogy szerepüket az újkori postán jól csak folytonos ön- és szakirányú képzéssel tölthetik be.

A forgalom megosztást illetően az a véleménye, hogy 50 km-ig a postát előnyösen csak a gépkocsi, 1000 km-ig a vasút, ezen felül a légi járművek szállíthatják. A mozgóposta üzemeltetését tehát berendezési tárgyaiban is tökéletesíteni kell, mert arra még további feladat vár. Nem szabadna megengedni, hogy minden fontosabb légi-postai vonalat magántársaságok tartsanak kezükben. Szerinte ez az állam feladata lenne már ma is, ha csak nem az a cél, hogy néhány évtized múlva drága pénzért vásárolja vissza az állam ezeket a légi

közlekedési vonalakat, mint annak idején a vasútvonalaknál is történt.

A postai építkezéseknél az érdekelt hivatalok és alkalmazottak az építkezés megkezdése előtt, de legalább az építkezések alatt mondják el illetékes helyen kívánságaikat és ne várjanak bírálataikkal az új épület üzembehelyezéséig (P. T. Ztg. 1935:31.)

*

Ez év szeptember 1-től a svájci csomagdíjszabásban lényeges változás állt be. A kb. 4000 postafelvevő hely mindegyike körül 45 km távolságra eső községeket ún. szomszédos zónákba osztották be. Ezt a 45. km-t a helyeknek egymáshoz való tényleges, tehát vasútvonalak, gépkocsi vagy a közúti járatok mentén mért távolsága szerint számítják, nem úgy, mint a helyi levél zónáját, mely a helyeknek légvonalban mért 10 km-es távolságát jelentti Svájcban.

A szomszédos zónába eső községek között a csomagdíjszabást 10 kg súlyhatárig olcsóbbá tették. Nevezetesen ezentúl

1—2.5 kg-ig 50 ct (eddig 60 ct),

2.5—5 kg-ig 60 ct (eddig 90 ct),

5—7.5 kg-ig 80 ct (eddig 1.20 fr)

7.5—10 kg-ig 1.— fr (eddig 1.50 fr) lesz az új díj

A kézbesítési díjat Svájc egész területén újra szabályozták. Nevezetesen 5—10 kg-ig 20, (eddig 30), 10—14 kg-ig 50 (eddig 30) ct-re változtatták. De változott a terjedelmes csomagok díjszabása is. Eddig minden terjedelmes csomagért a rendes díjak 30%-át számították fel. Most 1 kg-ig csomagonként 10, 5 kg-ig 20 és 10 kg-ig 30 ct-ot szednek ezen a címen.

A posta a zóna díjszabásban csak a 10 kg-on alóli postacsomagok díját mérsékelte. Az ennél súlyosabb csomagokét nem, mert azok tulajdonképpen a vasutak és szállítóvállalatok ügkörébe tartoznak.

Az új csomagdíjszabás kimondottan a magán gépkocsi fuvarozó vállalatok által okozott versenyt akarja megszüntetni. Eddig a svájci postacsomag díjszabása egységes volt, illetőleg csak a 15 kg-nál súlyosabb csomagoknál vette a távolságot is figyelembe. A felvevő alkalmazottak dolga tehát igen könnyű volt az egységes csomagdíjszabás alkalmazásánál. Most azután hivatalonként meg kell állapítani a 45 kilométeres zónába eső társhivatalok névsorát és azt a felvételnél figyelembe is kell venni. A csomag felvevőszolgálat és a díjazás felülvizsgálása tehát az új rendszer bevezetésével feltétlenül nehezebbé vált. (P. T. Ztg. 1935:31.) (k. j.)

A különböző korokban a járművek által elért gyorsaságról egyik spanyol folyóirat a következő táblázatot közölte:

1650. „Nagyválasztó“ delizsánc 2 üléses óránként 7 km.

1712. Négyüléses delizsánc óránként 10 km.

1739. A Berlin és Potsdam közötti napi járat óránként 12 km.

1819. A postadelizsánc óránként 14 km.

1830. Express posta delizsánc óránként 16 km.

1835. Az első németországi vasút óránként 30 km.

1848. A „Deutschland“ hajó óránként 9.4 km.

1857. A Norddeutscher Lloyd „Adler“ hajója óránként 20.7 km.

1882. A Párizs—Bécs közötti express óránként 63.— km.

1929. A „Bremen“ tengerjáró hajó óránként 55.— km.

1933. A „Repülő Hamburgi“ óránként 140.— km.

1934. Az USA Union Pacific vasútja óránként 160.— km.

1934 Bugatti automobil óránként 184.— km.

1934. Légi rekord (Agello hadnagy) óránként 709.202 km.

1935. Autó rekord (Malcolm Campbell) óránként 445.49 km.

Nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy a Normandie legyőzte az Óceán előző rekorderjeit. Ez „a tenger óriása“ a 5107 km. útát 4 nap, 11 óra és 33 perc alatt tette meg, ami 57.0 km. átlagnak felel meg. Útjának befejező részében 60 km. átlagot ért el, amivel az Atlanti-óceán hajóinak addigi legnagyobb gyorsaságát legyőzte.

*

Autogyro a posta szolgálatában. Az első postahivatal, amely úgy a szárazföldről, mint a tengerről és a levegőből közvetlenül kaphatja a zárlatokat, nem régóta működik Philadelphiában. Hogy közvetlenül a légiposta útján kaphassa, illetőleg továbbíthassa a küldeményeket, a postahivatal lapos tetővel van ellátva, amely 250×400 láb terjedelmű és amelyen autogyro típusú repülőgépek köthetnek ki. Rendszeres postajárat működik, amely Philadelphia és Camden között lebonyolítja a forgalmat. (The Post.)

(Dr. L. B.)

TAVIRÓ.

Franciaország.

Belföldi képtávíró szolgálat Franciaországban. Franciaország 1935. évi június hó 5-én kelt rendelettel az ország belföldi forgalmában rendszeresítette a képtávíró

szolgáltatot. Az új szolgálat célja fényképeknek, okmányoknak és más képeket tartalmazó irományoknak elektromos közvetítés útján való továbbítása. A képtáviratokért beszedendő díjat a francia belföldi forgalomban egyelőre egy évi tartamra képtáviratokként 100 fr. frankban állapították meg.

A különleges szolgálatok közül a képtáviratoknál a Tmx — (többszörre való feladás) és Kx — (több lenyomatban való kézbesítés) van megengedve. Tmx kikötése esetén az első másolaton felüli másolatokért darabonként 15 fr. franc. jár, Kx esetén pedig az első lenyomaton felül minden további lenyomatért 10 fr. franc. (J. T. 1935:7.)

*

Olcso táviratfaj rendszeresítése Franciaország belföldi forgalmában. Egyelőre kísérletképen a f. é. július hó 14—szeptember 15-ike közti időben Franciaország belföldi táviróforgalmában 3 fr. frank egységes díjért legfeljebb 15 szóból álló kedvezményes díjú táviratokat lehet feladni. A tizenöt szóba a távirat címe, szövege s adott esetben az aláírás és a feladó címe számít bele.

A jelenleg érvényes francia belföldi táviródíjszabás szerint az ugyanabba a megyébe (département) vagy a szomszédos megyékbe szóló közönséges távirat díja 10 szóig 3 frank, azonfelül szavanként 20 cts. A többi megyékbe szóló táviratokért, az első 10 szóért 3 frank 50 cts., azonfelül szavanként 25 cts. jár. (B. I. D. S. 1935:7—8.)

Nagybritannia.

A táviró díjmérséklés hatása a forgalomra. Angliában a f. é. június hó 1. óta a belföldi forgalomban a táviratok szódíját 1 sillingről 6 pence-re szállították le (1 sil. = 12 pence). Ettől az időtől kezdve a londoni központi táviróhivatal által kezelt táviratok száma napi 100.000 táviratról napi 170.000 táviratra ugrott fel.

Az angol postaminiszter közhírré tette továbbá, hogy a királyjubiléumi ünnepek tartamára a London és a dominiumok közt, valamint India közti forgalomban életbeléptetett távbeszélő díjmérséklés több mint 70%-os forgalomemelkedést idézett elő. Ennek hatása alatt az angol postaigazgatás az Ausztráliával, Új Zélanddal, Indiával, Délafrikával, Rodéziával rendszeresített ideiglenes távbeszélő díjmérséklést állandósítja. A díjmérséklést a Kanadával és az Egyesült Államokkal való éjjeli beszélgetésekre is kiterjesztik. (B. I. D. S. 1935:7—8.)

TÁVBESZÉLŐ.

Milyen volt a távbeszélő helyzete a világon 1934. január 1-én. Az Amerikai Telephone and Telegraph Company által gyűjtött statisztikai adatok szerint a világ távbeszélő állomásainak száma 1934. január 1-én 32,495.855 volt, amelyből kb. 14,300.000 állomás volt automatikus üzemű, amely utóbbi számból 46% az Egyesült Államok területén működött. 1933 január 1-én ezzel szemben az állomások száma 32,941.570-re rúgott, az automatikus állomásoké pedig 13,500.000 volt.

Északamerikában az állomások száma 18,107.350 volt, vagyis az összes állomások 55%-a az északamerikai kontinensre esett, ami e földrész számára a többi földrészszel szemben az elsőség pálmáját biztosította. Utána Európa következik a maga 11,306.955 állomásával, illetőleg 34.79%-os érdekeltségével. Harmadik helyen Ázsia áll 1,420.539 állomással és 4.37%-al. Ezután Oceánia következik 737.466 állomással és 2.27%-al, majd Délamerika 651.919 állomással és 2.01%-al. A sort Afrika zárja be 271.626 állomással és 0.84%-os részesedéssel.

A világ távbeszélő állomásainak 37.4%-a állami igazgatások kezelésében van, 62.6%-a pedig társasági kezelésben.

A 100 lakosra eső állomássűrűség tekintetében az államok sorrendje a következő: Egyesült Államok 13.29; Kanada 11.15; Új Zéland 10.01; Dánia 9.99; Svédország 9.51; Svájc 8.81; Ausztrália 7.35; Norvégia 7; Nagybritannia 4.78; Németország 4.48; Németalföld 4.14; Belgium 3.86; Finnország 3.74; Ausztria 3.55; Franciaország 3.19; Argentína 2.64; Japán 1.50; Magyarország 1.25; Spanyolország 1.24; Olaszország 1.13; Csehszlovákia 1.12; Csile 1.04; Kuba 0.81; Mexikó 0.59; Lengyelország 0.57; Brazília 0.83; Szovjetország 0.35.

Ha e sorrendet a megelőző évi sorrenddel összehasonlítjuk, meg lehet állapítani, hogy az államok sorrendje általában nem változott, kivéve Olaszországot, amely a maga helyét erősen megjavította, míg Kuba gyengén visszaesett.

A lakosok számához viszonyított állomássűrűség tekintetében a világ városait a következőképen sorozhatjuk: Washington 35.31 állomás 100 lakosra; San Francisco 35; Stockholm 31.95; Denver 28.60; Vancouver 27.51; Los Angeles 25.75; Omaha, Seattle, Toronto, Minneapolis, Chicago, New York, Zürich, Kopenhága, Oslo, Pittsburg, Gothemburg, Montreal, Paris, Helsingfors, Honolulu, Berlin, Bruxelles stb. Az állomások sűrűsége a következő városokban a leggyengébb: Peking 0.82; Honkong 1.75; Leningrad 2.75; Moszkva 3.18;

Bukarest 3.20; Rio de Janeiro 3.23 stb.
(J. T. 1935:7.)

RADIÓ.

Bulgária.

A bulgár rádióműsorszóró államosítása. A bulgár kormány a rádióműsorszóró szolgálatot állami monopóliummá tette. Ennek értelmében a jövőben magán rádióműsorszóró adóállomást létesíteni tilos. Vevőberendezéseket az állam ellenőrzése mellett csak a meglévő szervezetek létesíthetnek. A bulgár kormány legalább 100 kilowattos új adóállomás építését tervezi. Ezenkívül elhatározták, hogy a bulgár kikötőkben 10 napnál hosszabb ideig tartózkodó idegen hajóknak fedélzeti rádióállomásuk használatát csak külön engedély beszerzése esetén fogják megengedni. (J. T. 1935:7.)

*

Sofiában rádióműsorszóró nagyadó épül. Bulgária fővárosa a jövő évben belép azoknak az európai városoknak a sorába, amelyeknek nagyadójuk van. Az új nagyadó megépítésére több világcég pályázott, köztük Nagybritannia, Amerika, Magyarország és a Szovjetunio vállalatai, a pálmát azonban a német Telefunken cég vitte el s az építésre ő kapott a bulgár kormánytól megbízást.

A szófiában megépítendő nagyadót 100 kilowattosra tervezik. Magánál az építésnél és a berendezéseknél mindazokra az újításokra, tapasztalatokra és találmányokra figyelemmel lesznek, amelyekkel a rádiótechnika ezidő szerint dicsekedhetik. Az adóállomást és az antennatornyot Szófia közvetlen közelében, Bakarel falunál építik. A torony szivaralakú lesz s teljesen fémből készítik.

A nagyadó stúdióját a Telefunken cég Szófia városában építi. A stúdió nagy adóterme 400 ülőhelyes lesz, lesz azonkívül még két kisebb előadóterem kamarazene és zenekari előadások számára. Emellett nagyobb számú helyiség fog a szóbeli előadások, színdarabok s hasonló jellegű előadások számára rendelkezésre állani. E helyiségek akusztikai kiképzését, a mennyezetek, falak, padlók elkészítését is a Telefunken cég végzi. A stúdió üzemét a legmagasabb fokban központosítják s a stúdió irányítója a maga fülkéjéből az összes előadóhelyiségekkel optikai jelekkel érintkezésben fog állni s azokat irányíthatja.

Az adóra a műsort nemcsak a stúdió szolgáltathatja, hanem Szófia más helyeiről is vehetik a műsorszámokat. Ezért az ope-

rát, a katedrálist, a jelentősebb hangversenytermeket s a főváros nagy kávéházait a stúdióval kábelekkel kötik össze, hogy a fontosabb művészi és társadalmi események leadása így körülményes vonalmunkák elkerülésével bármikor megtörténhessék.

Az új adóállomást a Telefunken cég a jövő év nyarán fogja teljesen üzemképes állapotban a bulgár kormánynak átadni. (T. P. 1935:13.)

Irán (Perzsia).

Az iráni rádióműsorszóró fejlesztése érdekében az iráni kormány Teheránban, Tschask-ban és Schirasban új rádióműsorszóró adóállomásokat kíván építtetni, amelyeknek a megrendeléseit már ki is adták. A kormány a rádióműsorszóró szolgálatot külön rendelettel is szabályozta s azonkívül egy másik rendelet a díjak fizetésének módozatait állapította meg. (J. T. 1935:7.)

Norvégia.

A norvég rádióműsorszóró újjászervezése érdekében az ottani igazgatás tervet fogadott el, amely az újjászervezést 7 év alatt kívánja megvalósítani. A terv szerint 9 főadóállomást építenek és pedig Osloban, Kristiansandban, Flekkeroy-ban, Stavangerben, Bergenben, Aalesund-Vigraban, Tröndelagö-ben, Bodö-ben, Tromsöben és Finnmark-ban. Azonkívül 10 közvetítő adóállomást, amelyeket a következő városok kapnak meg: Fredrikstad, Hamar, Nottoden, Rjukan, Progrunn, Vega, Narvik, Tromsö, Kristiansand, Hammerfest. Végül Lamberster-ben (Oslo közelében) 25 kilowattos rövidhullámú adóállomást építenek. (J. T. 1935:7.)

Olaszország.

Nagy vevőkörzetű kristálydetektoros vevőkészüléket talált fel az olasz Alberto Donadio tanár Santa Margherita Ligure-ban. Az új kristálydetektoros vevőkészülék 2000 kilométerig terjedő körzetben fekvő adóállomásokat tud venni s különösen a távoli adók vételére igen alkalmas.

Az új vevőkészülék semmiféle elektromos áramforrást nem vesz igénybe s semmi másra nincs szüksége, mint antennára és földelésre. Az új vevőkészülékkel a liguriai Santa Margheritában (Genua közelében) igen jól veszik Budapest, Berlin, Bécs, Varsó, Prága, valamint a nagy olasz és francia adók leadásait. (B. I. D. S. 1935:7—8.)

(Dr. H. F.)

*

Róma közelében egyik faluban, amelynek nincsen tűzoltósága, tűz ütött ki. A községben csak a postahivatalban van távbeszélő állomás, amelyet azonban — hivatalos óra utáni időről lévén szó — már nem lehetett igénybe venni. A legközelebbi táviróhivatalt, ha megfelelő közlekedési alkalmatosság rendelkezésre állna, egy óra alatt lehetne elérni. A helyzet reménytelennek látszott, amikor egyik — rövidhullámú készülékkel rendelkező — ifjúnak eszébe jutott, hogy a készülékével a külvilághoz fordul segítségért. A jeleket Koppenhágában (Dánia) felfogták és „sürgős” jelzéssel azonnal Rómába továbbították. A rádió jelzése után 15 perccel a római tűzoltóság megjelent a tűz színhegyén. Érdekes história, amiben a legérdekesebb, hogy tényleg megtörtént. (Dr. L. B.)

Svédország.

A svéd rádióműsorszórót is államosítják. Eddig az északeurópai országok közt Svédország volt az egyetlen, ahol a rádióműsorszóró még nem volt állami monopólium. Dániában a rádióműsorszóró már régóta állami szolgálat, Norvégiában a monopóliumot 1923-ban mondták ki, Finnországban pedig erre 1934-ben került a sor. Svédországban a rádióműsorszóró újjászervezésének kérdését külön e célra alakított bizottságra bízták, amely most 4 szavazattal 2 ellenében a régi svéd rádióműsorszóró társaságnak a svéd táviró vezérigazgatóságához való csatolását mondta ki. Az új szervezetben az állam a rádióműsorszórónál 6 szavazattal fog rendelkezni, a régi társaság kedvezményes részvényeinek tulajdonosai pedig 3 tagot fognak az igazgatótanácsba jelölni. A műsor összeállítását 15 tagú bizottság fogja végezni, amelynek e célra a rádióműsorszóró bevételeinek egy része is rendelkezésére áll, míg a megmaradó részt a szolgálat műszaki tökéletesítésére fordítják. (J. T. 1935:7.)

A világ rádiótávbeszélő összeköttetései fejlődése. Páris és Tokió közt a rádiótávbeszélő forgalom közvetlen összeköttetés útján rövidesen megnyílik. Viszont Németország és Kína közt, egyelőre kísérleti jelleggel, rádiótávbeszélgetések folynak, amelyek rövidesen rendes összeköttetéssé fognak fejlődni.

Argentína és Kolumbia köztársaság (Bogota) közt a rádiótávbeszélő forgalom a f. é. április hó 15-én nyílt meg.

A Nagybritannia és a Délafrikai Unió közötti rádiótávbeszélő forgalom nagy népszerűsége Klipheuvel-ben (Délafrika) új nagyteljesítményű rádiótávbeszélő adóállomás

építését tette szükségessé. Ezzel kapcsolatban Milnertonban a vevőállomást is megnagyobbítják, hogy a jövőben a megnövekedő forgalom követelményeinek meg tudjon felelni. A vevőállomást a beszelgetési titok megőrzését biztosító áttevőberendezéssel szerelik fel.

(J. T. 1935:7.)

Rádiótávbalátás a berlini olimpiai játékok alkalmából. Berlini közlés szerint a jövő évben Berlinben megtartandó olimpiai játékok jeleneteit rádiótávbalátás útján is terjeszteni fogják. A német rádióműsorszóró igazgatásának legújabbban tartott értekezletén már elhatározták, hogy kísérletképpen a német olimpiai csapat gyakorlatairól felvett filmet fogják egyelőre rádiótávbalátással leadni. A jeleneteket mozgókép felvevő készülékkel a berlini sportklubban vették fel. A film előhívása, rögzítése és rádiótávbalátás céljaira való leadáshoz történő előkészítése mindössze egy percet vett igénybe. (B. I. D. S. 1935: 7—8.)

VEGYES.

A nemzetközi kereskedelmi kamara 8-ik kongresszusát a f. é. június hó 24—29 közt Párizsban tartotta, amelyen 40 nemzethez tartozó 1000 delegátus vett részt. A kongresszus az általa tárgyalt közlekedési kérdések közt a táviróra, távbeszélő és rádióközlekedésre vonatkozó oly kérdéseket is tárgyalt, amelyek mind az igazgatásokat, mind a közönséget érdeklik. E kérdésekkel kapcsolatban határozatokat is hoztak. Ezek közt a következő fontosabb határozatokat kell megemlíteni:

Táviróra vonatkozó kérdések: A díjszabásra vonatkozólag megállapította a kongresszus, hogy a hosszú távú gazdasági válság gyengébbé tette a nemzetközi táviróforgalmat, amelyet ezenkívül a rádió- és a légi postának és a távbeszélőnek a fejlődése is kedvezőtlenül befolyásolt. Mivel a kamara véleménye szerint e veszteség ellensúlyozását egyedül a táviródíjszabás felemelésével nem lehet elérni, mert a várt eredmény biztosan elmaradna, a kamara a nemzetközi táviróegyesület kebelében működő díjszabási kérdésekkel foglalkozó tanulmányi bizottságok figyelmét arra hívja fel, hogy kidolgozandó javaslatokban a díjszabások emelésére irányuló javaslatoktól tartózkodjanak, mert a kamara szerint a táviródíjakat a legutolsó nemzetközi értekezleten (Madrid 1932.) az üzletfelek fizetőképességénél ugyanis magasabbban állapították meg.

Az összebeszélte nyelvű (code) táviratozással kapcsolatban megállapította a

kongresszus, hogy az általa végeztetett számítások és tanulmányok eredménye szerint az 1932. évi madridi nemzetközi táviróértekezlet által megállapított új code táviratozási szabályok, amelyek a régi 10 betűs code-szavak helyébe az 5 betűs codeszavak kizárólagos használatát írták elő, s azonkívül 5 szavas díjminimumot állapítottak meg, a code táviratozást a legtöbb üzletfélnél átlagban 7.5%-al drágábbá tették, vannak azonban esetek, amikor ez a drágulás egészen 16%-ig emelkedik. A kamara szerint ez a drágulás is hozzájárult ahhoz, hogy a forgalom igyekszik a táviró helyett más közlekedési ágakat igénybevenni. A helyzet kedvezőbbé tétele érdekében a kongresszus a code-táviratoknál 5 szavas díjminimum helyett 4 szavas díjminimumot javasol s azonkívül azt is kéri, hogy a code táviratoknál, úgy mint az a szám vagy betűjegyes táviratoknál megvan, a számcsoportok beiktatása ne legyen többé korlátozva bizonyos minimumra, vagyis a code és a siffirozott táviratok szabályainak az egységesítését kéri.

A kongresszus tanulmányai azt is megállapították, hogy a táviratlevelek szerkesztésére megállapított madridi szabályok (WLT eltörlése, 20 szavas díjminimum helyett 25 szavas díjminimum megállapítása) a táviratleveleknél is díjemelést hozott. Ezért kéri újból a 20 szavas díjminimum megállapítását és az $\frac{1}{3}$ díj helyett az $\frac{1}{4}$ díj megállapítását, úgy amint azt régebben a WLT táviratleveleknél élvezte a kereskedő világ.

A kongresszus úgy vélte, hogy a gazdasági válság megszűnésével a teljes díjú táviratok a nemzetközi forgalomban ismét szaporodni fognak. Ezért a maga részéről ellenzi a féldíjas LC táviratoknak többször már nemzetközi táviróértekezleteken hangoztatott tervezett eltörlését, mert azoknak jelenlegi gyors továbbítási lehetősége a gazdasági válság megszűnésével szintén meg fog szünni, s így a féldíj fenntartása indokolt lesz.

A kongresszus nagy örömmel üdvözölte az írógépes távirónak (téléimpréssion), valamint a képtávirónak a nemzetközi viszonylatokban való elterjedését, mert ezek a kereskedelmi világ számára igen hasznos és gyakorlati újítások. Am ezeknél az új távirórendszereknél is lehetőleg alacsony díjak megállapítását és a díjminimumok eltörlését tartaná nagyon fontosnak.

A táviratok továbbításának és kézbesítésének jelenlegi gyorsaságát a kongresszus általában kielégítőnek találta különösen az Európán kívüli viszonylatokban. Az európai forgalomban a kézbesítés és áttáviratozás gyorsítását még kívánatosnak

tartotta s e téren még tennivalót lát szükségesnek.

Ezek az elgondolások a kongresszus végső határozatában is kifejezésre jutottak, s ezeknek a megszívlelését az 1938. évi kairói nemzetközi távközlési értekezlet előkészítésénél is figyelmébe ajánlotta az igazgatásoknak.

A távbeszélőre vonatkozó kérdések közül a kongresszus a várakozási idő nélküli ú. n. trafic direct-tel, a különmeghívásos beszélgetésekkel és a távbeszélő terén életbeléptetett újítások mentől sikeresebb propagálásának kérdéseivel foglalkozott.

Az első kérdéssel kapcsolatban az a fel fogás jutott a tárgyalások során kifejezésre, hogy az üzemet fenntartó igazgatásoknak és társaságoknak arra kellene törekedniök, hogy a nemzetközi viszonylatokban a beszélgetések a bejelentés után minimális várakozási idő után oly módon legyenek lebonyolíthatók, hogy a hívó félnek ne kelljen a hallgatót letennie s beszélgetésének kapcsolását megvárhassa. A C. C. I. F. jelenlevő vezértitkára ezekre a felszólalásokra megjegyezte, hogy az ilyen forgalom csak akkor lehetséges, ha az illető viszonylatban nagyszámú áramkör áll rendelkezésre, amit csak igen tekintélyes tőkebefektetéssel lehet biztosítani. Am az ilyen nagy tőkebefektetést csak oly viszonylatokban lehet gyümölcsöztetni, ahol igen tekintélyes forgalomra van kilátás. Ezért arra kérte a kongresszust, hogy az erre irányuló kívánságának csak általánosságban hangoztatott óhaj alakjában adjon kifejezést, mert annak minden körülmények közti teljesítését az igazgatások és társaságok a felhozott okoknál fogva úgy sem vállalhatnák s erre csak a fokozatos fejlődés során lehetnek figyelemmel. A kongresszus ilyen értelemben is döntött s a következő határozatot hozta: „A kongresszus abbéli óhajának ad kifejezést, hogy az üzemet fenntartó igazgatások és társaságok, amint a viszonyok megengedik, nevezetesen a forgalom nagysága azt lehetővé teszi, úgy bonyolítsák le a nemzetközi távbeszélő forgalmat, hogy a beszélgetés kapcsolása, amennyire csak lehet, gyors legyen s a hívó készülékénél maradjon addig, amíg a kapcsolat megtörténik.“

A különmeghívásos beszélgetésekkel kapcsolatban a kongresszus azt az óhajt nyilvánította, hogy ezt a kedvezményt az igazgatások és társaságok terjesszék ki esetleg úgy, hogy e beszélgetések nevét is megváltoztatják vagy pedig úgy, hogy az állomásról személyhez szóló beszélgetéseket (poste à personne) rendszeresítik, amelyeknél a hívót a hívott személlyel kötik össze s a beszélgetés díjköteles ideje

csak akkor kezdődik, amikor a hívott személy már jelentkezett. Abban az esetben pedig, ha a hívott személyt nem lehetett megtalálni, erről a hívót értesítsék, akinek ebben az esetben joga legyen beszélgetéséről lemondani, vagy a beszélgetést a kért személlyel a rendeltetési ország valamely más hálózatához tartozó állomásán folytatni.

A távbeszélő újítások propagálását illetőleg a kongresszus a publicitásnak állandó további fejlesztését tartotta szükségesnek, lehetőleg úgy, hogy a távbeszélő igazgatások ezzel közvetlenül magát az érdekelteket üzletfeleket el tudják érni.

A kongresszus végül elismerte, hogy nagyszámú viszonylatban a várakozási idők az utolsó években nagyon megrövidültek, mégis kívánatosnak tartotta, hogy a további és az összes viszonylatokra kiterjedő megrövidítés érdekében az üzemfenn tartó igazgatások és társaságok még újabb intézkedéseket tegyenek. A propagálás eszközei közt a kongresszus a rádióműsor-szóró útján való propagálást igen hatásosnak tartotta s annak e célra való igénybe vételét kívánatosnak nyilvánította.

A kongresszus jogi bizottsága foglalkozott a rádióműsor-szóró által leadott gramofon-műsor-számokkal kapcsolatban a lemezeket gyártó vállalatoknak járó ellenszolgáltatás kérdésével s itt kifejezésre jutott az a felfogás, hogy e téren az egyes országok jogszabályai fejletlenek, s hogy egyes országokban legújabbban e kérdéssel kapcsolatban bírói eljárásnak volt helye (Dániában, Magyarországon, Svájcban). E kérdéssel kapcsolatban oly irányú óhajtást nyilvánította a kongresszus, hogy a gramofonlemezek előállítóinak jogát megvédendőnek tartja oly módon, hogy a lemezeknek a magánhasználattól eltérő felhasználása különleges és az igénybevétel eléri üzleti haszonhoz igazodó ellenszolgáltatásra adjon igényt. Ennek az elv-

nek a gyakorlati érvényesítése sürgősen megvalósítandó volna és pedig vagy a nemzeti törvényekbe való beiktatás vagy a szerzői jogot védő berni nemzetközi egyezmény kiegészítése útján, hogy ily módon ennek alapján a nemzeti törvényhozások a részletekre vonatkozó jogszabályokat megalkothassák. Erre való tekintettel a nemzetközi kereskedelmi kamara felkérte nemzeti bizottságait, hogy kormányaik figyelmét erre a nyilvánított óhajra és annak fontosságára felhívják.

A nemzetközi kereskedelmi kamara legközelebbi kongresszusát 1937-ben valószínűleg Berlinben fogja megtartani. (J. T. 1935:7.)

Az Irak-Földközi tenger közti petróleumcsővezeték távközlési szolgálata. Az iraki kőolajforrásoknak a Földközi tengerrel csőhálózattal történt összeköttetése ugyanazon az iránynyomon nagyteljesítményű távközlési összeköttetések létesítését tette szükségessé. Az összeköttetések létesítésekor, amelyeket még a csőhálózat befejezése előtt kezdtek meg építeni a vezetékkel átszelendő területeken, nagy nehézségeket kellett leküzdeni. A vezeték ugyanis keresztül szeli a szíriai sivatagot s azonkívül még hat más országot is.

A csővezeték mentén megépített légvezeték mind a távbeszélő, mind a távíró üzem céljaira fel lehet használni, a csővezeték két végpontja közt azonkívül rádióösszeköttetéseket is létesítettek. A légvezetéseket acélsövekből készített oszlopokra szerelték, amelyeknek igen nagy az ellenállóképességük. Erre azért volt szükség, mert az átszelt vidékeken egészen különleges erejű szélviharokra, homokfergetegekre, felhőszakadásos esőkre s nagy hőmérsékleti változásokra és ki-
lengésekre kell számítani.

A fővonal három szakaszra oszlik:

Kirduk—Hadithah szakasz	hossza	150	angol mértföld,
Hadithah—Tripoli	„	376	„ „
Tripoli—Haifa	„	470	„ „
Összesen:	„	996	„ „

A raktárakat és a szivattyúkat a vízellátó helyekkel és az élelmiszerközpontokkal kötik össze. A fővonal négy folyót is keresztez, ezek a Tigris, az Eufrat, az Oronto és a Jordán. A fő-légvezeték létesítésével kapcsolatban összesen 26.000

acélső oszlopot állítottak fel, a mellékvezetékek céljaira 5.000-et. Egy-egy mértföldön átlagban 25 oszlopot kellett felállítani. (B. I. D. S. 1935:7—8.)

(Dr. H. F.)

Régi távbeszélő rendszerről ír egyik középafrikai kutató, aki a benszülöttek életét igen behatóan tanulmányozta. Vándorlásai közben csodálattal tapasztalta, hogy itt olyan távbeszélő rendszer van használatban, amely számtalan évvel megelőzte a civilizált világ ebbeli találmányát. A készülék egy üreges fatörzsből áll, amely ovális nyílással van ellátva. A

fatörzset bottal verik, aminek következtében a kezdetleges dobban különböző hangok keletkeznek, amelyek az egész erdőt bejárják. Ezt a távbeszélőt akkor használják, amikor a törzsek háborút viselnek vagy idegen megjelenik közöttük. Ez utóbbi esetben előkészítik a szomszédokat az idegen látogatására.

(Dr. L. B.)

HIREK.

Nouvelles.

A m. kir. posta személyzetének jóléti alapítványa által nyújtott temetési segély iránti kérelmeknél a közös háztartásban élés igazolása.

Az alapítvány kezelési bizottsága a következőkről értesíti a személyzetet:

Az alapítvány által nyújtott temetési segélyre vonatkozó ügyviteli szabályzat 9. pontjában foglalt rendelkezés szerint a temetési segély annak a legközelebbi hozzátartozónak (törvényes házastárs, lemenő, felmenő, oldalági rokon elsőfokon) fizetik aki, aki elfogadható módon igazolja, hogy az elhunytal az elhalálozás idejében közös háztartásban élt és az eltemettetéséről gondoskodott.

Ismételten előfordult, hogy a kérelmezők az elhunytal való együttélést egyáltalában nem, vagy nem kellő módon igazolták s e miatt a temetési segély kiutalása késedelmet szenvedett.

Az alapítvány kezelési bizottsága ennél fogva felhívja a személyzet figyelmét, hogy a szabályzat eme rendelkezéséhez saját érdekében alkalmazkodják s felkéri egyúttal a postahivatalok vezetőit (postamestereit), hogy adandó esetekben az érdekelt hozzátartozók figyelmét erre hívják fel. Különös fontossággal bír ez a nyugállományban levő postaalkalmazottakra nézve, akiknek nincs módjukban a P. R. T.-ban foglaltakról tudomást szerezni.

Az érdekelt személyzet tájékoztatásául szolgáljon, hogy a közös háztartásban élést helyhatósági bizonyítvánnyal kell igazolni.

A helyi viszonyok tüzetes ismeretében ezt a körülményt kellő gondossággal kifejtése mellett a kérvényre vezetett záradékkal a hivatalvezető (postamester) is igazolhatja.

Könyvszemle.

Bibliographie.

Simonffy Miklós műszaki tanácsos, Mayer József és Pusztay György mérnökgyakornokok a szombathelyi 3. honvéd vegyesdandár hradó tisztikara számára előadássorozatot tartottak.

A második előadás sorozat anyagát könyomdai úton is sokszorosították s az egyes fogalmak könnyebb megértése céljából a füzetet rajzokkal és ábrákkal látták el.

Az előadók, illetőleg szerzők rövid, vázlatos áttekintést adnak a távbeszélő készülékekről, a zsinórnélküli 1—2 állomású kapcsolókról, ismertetik az ikerállomás megoldást, valamint az utólagos pénzbedobásra működő távbeszélő készüléket.

Tárgyaják a csillapítás és áthallás mi- benlétét, az indukciómentesítésre használatos megoldásokat, valamint a csillapítás és áthallás értékének mérésére használt műszereket.

A füzet alkalmas arra, hogy akik e fogalmakkal és berendezési tárgyakkal behatóan nem foglalkozhatnak, ezekről általános képet nyerjenek.

Kiadó: Dr. LŐRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.